

Wyrok
Sądu Okręgowego w Suwałkach - I Wydział Cywilny
z dnia 22 stycznia 2025 r.
I C 332/24

Argumenty prawne - ważne fragmenty uzasadnienia

„Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury, interes prawny w rozumieniu art. 189 KPC istnieje wówczas, gdy istnieje niepewność stosunku prawnego lub prawa, wynikająca z obecnego lub przewidywanego ich naruszenia lub kwestionowania, a więc gdy zachodzi swoista potrzeba ich potwierdzenia, wynikająca z sytuacji prawnej, w jakiej znajduje się powód (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2019 r. w sprawie III CSK 237/18). W orzecznictwie akcentuje się zarazem, że powód ma interes prawny w żądaniu ustalenia, jeżeli powództwo takie jest jedynym możliwym środkiem jego ochrony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 09 lutego 2012 r. w sprawie III CSK 181/11). Interes prawny istnieje więc wówczas, gdy powód może uczynić zadość potrzebie ochrony swej sfery prawnej przez samo ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Przyjmuje się przy tym, że ocena istnienia interesu prawnego winna uwzględniać, czy wynik postępowania doprowadzi do wyjaśnienia niejasności i wątpliwości, co do danego stosunku prawnego, a także – czy wynik ten definitywnie zakończy spór na wszystkich płaszczyznach tego stosunku lub mu zapobiegnie, a zatem czy sytuacja strony powodowej zostanie jednoznacznie określona i czy wyrok uwzględniający powództwo będzie wystarczający do reaktywowania stanu prawnego. Interes prawny, wyrażający się w osiągnięciu konkretnych skutków prawnych w zakresie usunięcia niepewności sytuacji prawnej powoda, musi zostać poddany analizie przy założeniu uzyskania wyroku pozytywnego oraz przy analizie, czy w razie wydania orzeczenia negatywnego, powód może osiągnąć tożsamy skutek w zakresie ochrony swej sfery prawnej w innej drodze, za pomocą wniesienia powództwa na innej podstawie prawnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r. w sprawie II CSK 745/16).”

„Skoro bowiem pomiędzy stronami postępowania istnieje spór o ważność ww. umów, które nie zostały jeszcze wykonane w całości (i – wedle ich treści – wykonywane mają być do 2045 roku a zatem jeszcze przez wiele lat), a ponadto z przedmiotowych umów obok obowiązku spłaty rat wypływają dla powodów także dalsze obowiązki, m.in. w zakresie hipotecznego zabezpieczenia wierzytelności pozwanego na ich nieruchomości, to dopiero wyrok ustalający nieważność przedmiotowych umów kredytu i pożyczki będzie podstawą nie tylko do wzajemnych rozliczeń, lecz przede wszystkim usunie po stronie powodów stan niepewności, co do ich zobowiązania do regulowania dalszych rat z tychże umów, a nadto rozstrzygnie m.in. o zasadności zabezpieczenia hipotecznego.”

„Stanowią one bowiem, z jednej strony cenę płaconą przez kredytobiorcę/pożyczkobiorcę za korzystanie z oddanych mu do dyspozycji środków finansowych banku, z drugiej zaś strony - wynagrodzenie pobierane przez bank za udostępnienie kredytobiorcy tych środków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie I CSK 46/11).”

„W konsekwencji, aby doszło do powstania przewidzianego w przepisie wyższym skutku, tj. niezwiązania konsumenta określonymi postanowieniami umownymi, spełnionych musi zostać kilka przesłanek. I tak, po pierwsze, dane postanowienie umowne nie może być indywidualnie uzgodnione między stronami.”

„Sam wybór przez kredytobiorcę rodzaju zaciągniętego kredytu nie pozwala bowiem na przyjęcie, że miał on miał rzeczywisty wpływ na kształt zawartych w umowie postanowień, bezspornie przejętych z przedłożonego mu przez pozwanego wzorca umowy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2024 r. w sprawie I CSK 2910/23)”

„Przez działanie wbrew dobrym obyczajom - przy kształtowaniu treści stosunku zobowiązaniowego - rozumie się przy tym w judykaturze wprowadzanie do umowy klauzul, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku; rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza zaś nieusprawiedliwioną dysproporcję - na niekorzyść konsumenta - praw i obowiązków stron, wynikających z umowy.”

„Istotą dobrych obyczajów jest bowiem szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka.”

„Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można więc uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. [...] Dla oceny działań przedsiębiorcy-banku istotne znaczenie mają przy tym dokumenty zawierające deklaracje postaw etycznych takiego podmiotu.”

„Wskazać w tym miejscu należy, że w judykaturze przyjmuje się (por. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17), iż oceny abuzywności dokonuje się na datę dokonania czynności.”

„Co do zasady, ma to zastosowanie również w przypadku, gdy obowiązujący przepis przyjmuje się po zawarciu umowy i wprowadza on ustalenie, które zastępuje nieuczciwy warunek umowny.”

„Jest to zatem jedna klauzula waloryzacyjna.”

Skład sądu

Przewodniczący: Aneta Ineza Sztukowska

Sędziowie: sekretarz sądowy Agnieszka Jakubowska

Protokolant: sekretarz sądowy Agnieszka Jakubowska

Sentencja

Sąd Okręgowy w Suwałkach - I Wydział Cywilny

po rozpoznaniu w dniu 13 stycznia 2025 roku w Suwałkach na rozprawie

sprawy z powództwa Ł. Ż. i J. Ż.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. o ustalenie i zapłatę, ewentualnie o ustalenie i zapłatę

I. ustala nieistnienie stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu nr DK/KR-H.) (...) zawartej między powodami Ł. Ż. i J. Ż. a (...) Bank S.A. w W. (tj. pośrednikiem prawnym pozwanego (...) S.A. w W.) dnia 31.03.2015 r.;

II. ustala nieistnienie stosunku prawnego wynikającego z umowy pożyczki nr (...) zawartej między powodami Ł. Ż. i J. Ż. a (...) Bank S.A. w W. (tj. pośrednikiem prawnym pozwanego (...) S.A. w W.) dnia 31.03.2015 r.;

III. zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów Ł. Ż. i J. Ż., łącznie, kwotę 245.943,93 zł (słownie: dwieście czterdzieści pięć tysięcy dziewięćset czterdzieści trzy złote 93/100) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 26 kwietnia 2025 r. do dnia zapłaty;

IV. oddala powództwo główne o zapłatę w pozostałym zakresie;

V. tytułem zwrotu kosztów procesu zasądza od pozwanego na rzecz powodów, łącznie, kwotę 11.817,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kosztowego do dnia zapłaty.

Uzasadnienie

Powodowie J. Ż. i Ł. Ż. wystąpili przeciwko (...) S.A. w W. (jako następcy prawnego (...) Bank S.A. w W.) z pozwem o:

1. ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu z dnia 30 marca 2015 roku nr DK/KR-H.) (...), zawartej w dniu 31 marca

2015 roku, jako nieważnego,

2. ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy pożyczki z dnia 30 marca 2015 roku nr DK/P-H. (...), zawartej w dniu 31 marca 2015 roku, jako nieważnego,

3. zasądzenie od pozwanego łącznie na ich rzecz kwoty 245.943,93 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty - tytułem zwrotu nienależnie uiszczonych rat kapitałowo-odsetkowych.

Na wypadek nieuwzględnienia powyższych żądań, ewentualnie, powodowie domagali się:

1. ustalenia bezskuteczności lub nieważności postanowień umowy kredytu nr DK/KR-H.) (...) i umowy pożyczki nr (...) enumeratywnie wymienionych w petitum pozwu,
2. ustalenia, że łączące strony postępowania ww. umowy oprocentowane są według stałej stopy procentowej w wysokości odpowiadającej wysokości marży kredytu, tj. 2,47% , przy zachowaniu pozostałych warunków umowy,
3. zasądzenia od pozwanego łącznie na ich rzecz kwoty 70.191,37 zł wraz z należnymi odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu niniejszego pozwu do dnia zapłaty – tytułem zwrotu nienależnie nadpłaconych rat odsetkowych.

W obu wypadkach, powodowie domagali się zasądzenia od pozwanego na rzecz każdego z nich z osobna kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej oraz zwrotu opłaty skarbowej uiszczanej od złożonego pełnomocnictwa, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że łączące ich z pozwanym umowy szczegółowo opisane w petitum pozwu są nieważne z mocy prawa albowiem pozostają w sprzeczności z art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 5 w zw. z art. 76 ustawy Prawo bankowe. Jednocześnie powodowie podnieśli, że wspomniane zapisy umów łączących ich z pozwanym (klauzule zmiennego oprocentowania) naruszają zasady współżycia społecznego (a to rzetelności i uczciwości), co przesądza o ich nieważności z mocy art. 58 § 2 KC Końcowo zaś powodowie argumentowali, że przywoływane zapisy umów łączących ich z pozwanym zawierają klauzule abuzywne (a to pkt IV umowy kredytu w brzmieniu: „do czasu wpisu hipoteki na właściwym miejscu zgodnie z umową marża banku podwyższona zostaje o 2 punkty procentowe” i „stawka referencyjna dla waluty z dnia sporządzenia umowy kredytu 1,98% ” oraz „ oprocentowanie kredytu w dniu udzielenia wynosi 6,95% ”, pkt VIII.1 umowy kredytu w brzmieniu: „1. (...) na dzień sporządzenia umowy kredytu wynosi 479.292,42 PLN przy założeniu że zabezpieczenie w postaci hipoteki na rzecz banku zostanie ustanowione w okresie 12 miesięcy od uruchomienia kredytu lub jego I transzy. W przypadku gdy hipoteka na rzecz banku nie zostanie ustanowiona przez cały okres kredytowania (...) na dzień sporządzenia umowy wynosi 692.882,10 zł”, pkt VIII.2 umowy kredyt w brzmieniu: (...) wynosi 5,58% przy założeniu, że zabezpieczenie w postaci hipoteki na rzecz banku zostanie ustanowione w okresie 12 miesięcy od uruchomienia kredytu lub jego pierwszej transzy. W przypadku gdy hipoteka na rzecz banku zostanie ustanowiona przez cały okres kredytowania (...) na dzień sporządzenia umowy kredytu wynosi 7,54% ”, pkt VIII.3 umowy kredyt w brzmieniu: (...) na dzień sporządzenia umowy kredytu wynosi 966.292,42 grosze przy założeniu, że zabezpieczenie w postaci hipoteki na rzecz banku zostanie ustanowione w okresie 12 miesięcy od uruchomienia kredytu lub jego I transzy. W przypadku gdy hipoteka na rzecz banku nie zostanie ustanowiona przez cały okres kredytowania (...) na dzień sporządzenia umowy wynosi 1.179.882,10 zł”, pkt IV umowy pożyczki w brzmieniu: „stawka referencyjna dla waluty z dnia sporządzenia umowy kredytu 1,98% ”, pkt IV umowy pożyczki w brzmieniu: „Oprocentowanie kredytu w dniu udzielenia wynosi 9,65% ”, Informacje dodatkowe ust. 8 umowy w brzmieniu” „Koszty związane z umową Kredytu i/lub umową pożyczki mogą ulegać zmianie w wyniku dokonanej przez bank na zasadach określonych umową kredytu i umową pożyczki zmiany wysokości opłat i prowizji (określonych w umowie kredytu i umowie pożyczki oraz w Tabeli opłat i prowizji)”, część ogólna umowy § 1 ust. 1 w brzmieniu: „Określenia użyte w umowie mają znaczenie nadane im w (...) Bank SA (zwanym dalej regulaminem) stanowiącym załącznik do umowy kredytu i umowy pożyczki. W razie sprzeczności treści umowy kredytu i/lub umowy pożyczki z regulaminem, strony związane są treścią umowy kredytu i/lub pożyczki”, § 4 ust. 3 umowy w brzmieniu: „Kredytobiorca zobowiązuje się dokonywać w okresie objętym umową kredytu i umową pożyczki spłaty rat kapitałowo-odsetkowych lub odsetkowych („raty kredytu” w terminach i kwotach określonych w umowie kredytu i umowie pożyczki oraz aktualnym harmonogramie spłat”, § 4 ust. 12 umowy w brzmieniu: „Spłata następuje zgodnie z harmonogramem spłat. Pierwszy harmonogram spłat zostanie wysłany do kredytobiorcy w terminie do 14 dni roboczych od dnia uruchomienia środków. Kolejne harmonogramy spłaty wysyłane będą do kredytobiorcy w terminie 14 dni roboczych od dnia uruchomienia kolejnej transzy kredytu i/lub pożyczki bądź zmiany oprocentowania kredytu i/lub pożyczki”, § 5 ust. 1-7, 10-11 i 15 umowy w brzmieniu: „1. Oprocentowanie kredytu i pożyczki stanowi sumę marży kredytu i stawki referencyjnej WIBOR 3M dla waluty kredytu i pożyczki, która jest wskazana w punkcie IV części szczególnej umowy. Oprocentowanie to ulega zmianie w przypadku zmiany stawki referencyjnej WIBOR 3M zgodnie z ustępem 3 i 4., 2. Stawka referencyjna WIBOR 3M jest wyrażona w procentach, z dokładnością do 2 miejsc po przecinku., 3. Stawka referencyjna WIBOR 3M jest ustalana na cały kwartał rozliczeniowy i nie ulega zmianie w trakcie jego trwania. Stawka referencyjna WIBOR 3M dla odpowiednich kwartałów rozliczeniowych obliczana jest na podstawie średniej arytmetycznej w wysokości stopy WIBOR 3M w pierwszych 5 dniach roboczych miesiąca poprzedzającego dane kwartał rozliczeniowy. (...), 4. Oprocentowanie kredytu i pożyczki zmienia się w przypadku zmiany stawki referencyjnej WIBOR 3M, obliczonej w sposób określony w ustępie 3, o co najmniej 0,1 punktu procentowego w stosunku odpowiednio do wysokości z poprzedniego kwartału lub (gdy w poprzednim kwartale oprocentowanie kredytu i pożyczki nie uległo zmianie) do wysokości z ostatniego kwartału, kiedy miała miejsce zmiana oprocentowania kredytu i pożyczki.

Konsekwencją zmiany oprocentowania kredytu i pożyczki będzie zmiana wysokości rat kredytowanych wymagalnych po dokonaniu zmiany. Wartość zmiany oprocentowania kredytu i pożyczki będzie równa co do wartości zmianie stawki referencyjnej WIBOR 3M. W sytuacji, gdy stawka referencyjna WIBOR 3M wzrośnie, nastąpi wzrost oprocentowania, a w sytuacji, gdy stawka referencyjna WIBOR 3M spadnie, nastąpi spadek oprocentowania kredytu i pożyczki., 5. Jeżeli różnica między wysokością stawki referencyjnej WIBOR 3M, obliczoną w sposób określony w ustępie 3, a wysokością stawki referencyjnej WIBOR 3M odpowiednio z poprzedniego kwartału lub (gdy w poprzednim kwartale oprocentowanie kredytu i pożyczki nie uległo zmianie) z ostatniego kwartału, kiedy miała miejsce zmiana oprocentowania kredytu i pożyczki, jest mniejsza niż 0,1 punktu procentowego, wówczas oprocentowanie kredytu i pożyczki nie ulega zmianie., 6. W przypadku zaistnienia okoliczności określonych w ustępie 4, powodujących zmianę wysokości oprocentowania kredytu i pożyczki (wzrost lub spadek), bank poinformuje kredytobiorcę/pożyczkobiorcę oraz poręczyciela o zmianie wysokości oprocentowania oraz o nowym harmonogramie spłat. Kredytobiorca i pożyczkobiorca zobowiązani są do skutecznego powiadomienia osób będących dłużnikami banku z tytułu zabezpieczenia spłaty kredytu i) lub pożyczki o powyższych zmianach. Zmiany harmonogramu spłat wynikające ze zmiany oprocentowania nie wymagają zawarcia aneksu do umowy kredytu i umowy pożyczki., 7. W przypadku zmiany oprocentowania dokonanej zgodnie z ustępami 1–4 powyżej, kredytobiorcy przysługuje prawo do wypowiedzenia umowy kredytu i) lub umowy pożyczki poprzez złożenie pisemnego oświadczenia o wypowiedzeniu umowy kredytu i) lub umowy pożyczki z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia. W przypadku skorzystania przez kredytobiorcę z prawa wypowiedzenia umowy kredytu i/lub umowy pożyczki do upływu okresu wypowiedzenia jest on zobowiązany do spłaty całości zadłużenia. W okresie wypowiedzenia kredytobiorcę obowiązuje dotychczasowe oprocentowanie., 10. Bank będzie naliczał odsetki za każdy dzień korzystania przez kredytobiorcę z kredytu i pożyczki, poczynając od dnia wypłaty kredytu i pożyczki, aż do dnia spłaty włącznie, w wysokości jeden/360 stopy procentowej mającej zastosowanie w danym dniu oraz przy założeniu, że każdy miesiąc kalendarzowy ma 30 dni., 11. Odsetki są płatne w cyklu miesięcznym., 15. Jeśli w pkt IV części szczególnej umowy wskazane są jeszcze inne zdarzenia warunkujące obniżkę lub wzrost marży niż wskazane w ust. 13, to ich spełnienie spowoduje, że marża banku zostanie odpowiednio obniżona lub podwyższona o ilość punktów procentowych wskazanych w IV części szczególnej umowy co nie wymaga zawarcia aneksu do umowy kredytu i umowy pożyczki.). Wyeliminowanie tych zapisów skutkuje nieważnością przedmiotowych umów, co usprawiedliwia żądanie pozwu w zakresie ustalenia nieistnienia stosunków prawnych z nich wynikających. W nawiązaniu do powyższego, powodowie wskazali, iż w wykonaniu ww. umów w okresie od dnia 16 maja 2015 roku do dnia 16 listopada 2023 roku uiścili na rzecz pozwanego łącznie kwotę 245.943,93 zł. Kwota ta – wobec nieważności umów przywołanych w petitum pozwu – stanowi świadczenie nienależne, co usprawiedliwia żądanie główne zapłaty.

W odpowiedzi na pozew, pozwany (...) Bank S.A. w W. nie uznał powództwa i domagał się jego oddalenia oraz zasądzenia od powodów solidarnie na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wymiarze dwukrotności stawki z rozporządzenia, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Argumentując swoje stanowisko w sprawie, pozwany przyznał, iż jest następcą prawnym (...) Bank S.A. w W.), z którym powodowie zawarli umowę kredytu i pożyczki szczegółowo opisane w pozwie. Pozwany zanegował jednak żądania pozwu co do zasady, wskazując, iż rzeczne umowy są ważne, zgodne z prawem i nie zawierają klauzul abuzywnych. Jednocześnie pozwany zaakcentował, że postanowienia przedmiotowych umów, w tym dotyczące oprocentowania i jego zmiany, nie są sprzeczne z dobrymi obyczajami, zasadami współżycia społecznego i nie naruszają interesów powodów, jako że w sposób precyzyjny wskazują na zasady ustalania oprocentowania i jego zmiany, nie pozostawiając żadnej dowolności (pozwany w tym zakresie opiera się na weryfikowalnym wskaźniku WIBOR 3M, którego wysokość jest całkowicie od niego niezależna). Ponadto, pozwany wskazał, że wprowadził do umów kwestionowanych pozvem wskaźnik WIBOR 3M w sposób zgodny z prawem, a następnie stosował wskaźnik WIBOR 3M po zmianie jego administratora, jednocześnie zauważając, że wskaźnik ten (zarówno przed jak i po zmianie administratora) był i jest ustalany w sposób poprawny oraz ma charakter urzędowy. Pozwany podkreślił też, że powodowie zostali należycie poinformowani w zakresie ryzyka stopy procentowej, ekonomicznych konsekwencjach zawarcia umowy kredytu z oprocentowaniem (...) i zasadach jego zmiany w okresie kredytowania. Pozwany zasygnalizował również, że umowa podlegała negocjacjom między stronami postępowania, a powodowie mogli wybrać wariant kredytowania ze stałym oprocentowaniem przez pierwsze 5 lat kredytowania, czego jednak nie uczynili. Końcowo zaś pozwany wskazał, że powodowie nie posiadają interesu prawnego w żądaniu o ustalenie, a żądanie zapłaty nie zostało przez nich wykazane nie tylko co do zasady, ale także co do wysokości.

Sąd ustalił, co następuje:

Na przełomie roku 2014/2015 J. Ż. (mająca wówczas lat 33, z zawodu kosmetyczka) i Ł. Ż. (mający wówczas również 33 lata, będący kierowcą zawodowym) podjęli decyzję o modernizacji domu jednorodzinnego, położonego w miejscowości M. gm. E., celem zaspokojenia swoich potrzeb mieszkaniowych. Jako że nie dysponowali oni wystarczającymi środkami

pieniężnymi na realizację powyższego celu, postanowili zaciągnąć zobowiązanie kredytowe. W związku z powyższym zaczęli szukać ofert kredytowych w różnych bankach; wkrótce okazało się jednak, że tylko (...) Bank S.A. w W. jest skłonny udzielić im kredytu.

(dowód: zeznania powódki k. 570 w związku z jej wyjaśnieniami informacyjnymi k. 567v-568, zeznania pozwanego k. 570 w związku z jego wyjaśnieniami informacyjnymi k. 568v)

Ofertę kredytu w (...) Bank S.A. w W. małż. Ż. przedstawiła pracownica Banku zatrudniona na stanowisku doradcy klienta - E. D. (1), będąca z zawodu techniką obsługi ruchu turystycznego, posiadająca odbyte szkolenia wewnątrzbankowe z zakresu oferowanych przez bank produktów finansowych. Wyżej wymieniona zwróciła wówczas małż. Ż. uwagę, jaka będzie prognozowana wysokość raty kredytu oraz, że kredyt ten będzie oprocentowany wg zmiennej stopy procentowej opartej na wskaźniku WIBOR 3M trzymającym stabilnym poziom i podlegającym niewielkim wahaniom, powiększonym o marżę Banku, uznając, iż są to najistotniejsze informacje z punktu widzenia interesów kredytobiorców; nie poinformowała natomiast małż. Ż. czym jest stawka referencyjna WIBOR 3M, kto tę stawkę ustala i w oparciu o jakie zasady, ani też, gdzie może znaleźć informacje kwestii powyższych dotyczące (E. D. (1) wiedzy w tym zakresie zresztą nie posiadała).

(dowód: zeznania świadka E. D. k. 568v-569v, zeznania powódki k. 570 w związku z jej wyjaśnieniami informacyjnymi k. 567v-568, zeznania pozwanego k. 570 w związku z jego wyjaśnieniami informacyjnymi k. 568v)

W nawiązaniu do przedstawionej oferty kredytu, w dniu 08.01.2015 r. małż. Ż. złożyli w (...) Bank S.A. w W. wniosek o kredyt hipoteczny na kwotę 523.949,76 zł, z oprocentowaniem zmiennym i równymi ratami kredytu oraz o pożyczkę w kwocie 52.410,61 zł na pokrycie kosztów okołokredytowych w postaci wewnętrznej wyceny nieruchomości (250,00 zł) i kosztów ubezpieczenia (52.160,61 zł), które to ubezpieczenie miało obniżyć marżę Banku z tytułu udzielonego kredytu i pożyczki. Integralną część wniosku kredytowego stanowiły „zgody i oświadczenia”, które małż. Ż. opatrzyli własnymi podpisami, a z których wynikało, iż są świadomi, że zmiana stopy procentowej będzie miała wpływ na wysokość ich zobowiązania względem Banku, wynikającego z wnioskowanego kredytu oraz na wysokość rat kapitałowo-odsetkowych w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko. Wśród ww. „zgód i oświadczeń” było też sygnowane podpisami małż. Ż. oświadczenia, iż: 1) w pierwszej kolejności zapoznali się z ofertą kredytu hipotecznego w walucie PLN, następnie dokonali wyboru oferty kredytu w walucie obcej lub kredytu indeksowanego do waluty obcej mając pełną świadomość ryzyka walutowego związanego z kredytem zaciągany w walucie obcej lub indeksowanym do waluty obcej, wpływu spreadu walutowego oraz innych rodzajów ryzyka rynkowego na wartość udostępnionego przez Bank kredytu i poziom obciążenia jego spłatą, 2) są świadomi, że zmiana spreadu walutowego będzie miała wpływ na wyrażoną w złotych wysokość uruchamianego kredytu oraz rat kapitałowo-odsetkowych w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko, 3) są świadomi ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego (jako czynnika determinującego wysokość zadłużenia oraz wysokość rat spłaty) w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko. Czcionka, którą sporządzono fragment wniosku kredytowego „Zgody i oświadczenia” była znacznie mniejsza od czcionki, którą sporządzono pozostałą część tegoż wniosku. W efekcie powyższego, ów fragment wniosku kredytowego był mało przejrzysty i czytelny.

(dowód: wniosek kredytowy k. 261-268)

Po złożeniu przez małż. Ż. wniosku kredytowego, w dniu 09.01.2015 r., pracownica (...) Bank S.A. w W. – E. D. (1) sporządziła symulację oferty kredytu hipotecznego na piśmie, którą przedstawiła następnie małż. Ż.. Z symulacji tej wynikało, iż w wypadku kredytu w kwocie 523.949,76 zł, udzielonego na cel mieszkaniowy na okres 360 rat (o co małż. Ż. wnosili), spłacanego w ratach miesięcznych równych przy oprocentowaniu zmiennym wynoszącym 4,35% i marży Banku wynoszącej 2,37%, miesięczna rata kredytu będzie wynosiła 2.608,28 zł, a całkowity koszt tego kredytu – 428.643,47 zł. Z symulacji tej wynikało też, iż w wypadku pożyczki w kwocie 52.410,61 zł udzielonej na sfinansowanie kosztów okołokredytowych na okres 360 rat (o co małż. Ż. wnosili), spłacanej w ratach miesięcznych równych przy oprocentowaniu zmiennym wynoszącym 4,35% i marży Banku wynoszącej 2,37%, miesięczna rata kredytu będzie wynosiła 260,91 zł, a całkowity koszt tej pożyczki – 43.128,25 zł. Treść symulacji małż. Ż. przyjęli do wiadomości i zaakceptowali.

(dowód: symulacja oferty kredytu hipotecznego k. 269)

W konsekwencji powyższego, dnia 30 marca 2015 roku (...) Bank S.A. w W. przygotował umowę kredytu hipotecznego nr DK/KR-H.) (...) (zwaną dalej umową kredytu) na kwotę 487.000,00 zł z przeznaczeniem na refinansowanie kredytu mieszkaniowego i wykończenie/remont/modernizację nieruchomości mieszkalnej położonej w M. gm. E. oraz umowę pożyczki hipotecznej nr DK-P-H. (...) /15 (zwaną dalej umową pożyczki) na kwotę 16.781,91 zł z przeznaczeniem na pokrycie kosztów okołokredytowych związanych z zaciągnięciem umowy kredytu, a to kosztów ustanowienia zabezpieczeń kredytu i pożyczki, kosztów objęcia ubezpieczeniem (...) na okres 1-go roku (9.823,75 zł) i kosztów objęcia ubezpieczeniem nieruchomości (...) na okres 60 miesięcy (6.823,75 zł). W umowie tej (opatrzonej tytułem „część szczególna”)

wskazano, że tak system spłaty rat kredytu, jak i system spłaty rat pożyczki to raty równe, płatne w PLN przez okres 360 miesięcy od dnia spłaty pierwszej raty zgodnie z harmonogramem spłaty kredytu/pożyczki. W dacie przygotowania ww. umowy kredytu przez Bank, marża Banku wynosiła 2,47%, stawa referencyjna – 1,98% a oprocentowanie kredytu – 6,95%. Zabezpieczeniem spłaty kredytu i pożyczki miała być hipoteka umowna do kwoty 856.429,25 zł na nieruchomości stanowiącej własność małż. Ż., położonej w miejscowości M., objętej księgą wieczystą (...) oraz cesja praw z polisy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych i cesja praw z umowy ubezpieczenia (...). Warunki ubezpieczeń, cesja praw z których stanowiła zabezpieczenia umowy kredytu i pożyczki, zostały określone w przygotowanym przez Bank tekście umowy z dnia 30 marca 2015 r., także we fragmencie opatrzonym tytułem „część ogólna”.

W dalszej części tekstu umowy przygotowanej przez Bank, zatytułowanej „część ogólna” określono zasady oprocentowania kredytu/pożyczki, wskazując, iż oprocentowanie to stanowi sumę marży kredytu i stawki referencyjnej WIBOR 3M dla waluty kredytu) pożyczki, wyrażanej w procentach, z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku. Oprocentowanie to miało przy tym ulegać zmianie w przypadku zmiany stawki referencyjnej WIBOR 3M, z tym zastrzeżeniem, że stawka ta jest ustalana na cały kwartał rozliczeniowy i nie ulega zmianie w trakcie jego trwania oraz że dla odpowiednich kwartałów rozliczeniowych jest ona obliczana na podstawie średniej arytmetycznej w wysokości stopy WIBOR 3M w pierwszych pięciu dniach roboczych miesiąca poprzedzającego dany kwartał rozliczeniowy. Kwartały rozliczeniowe określono na 9 marzec – 8 czerwca, 9 czerwca – 8 września, 9 września – 8 grudnia, 9 grudnia – 8 marca następnego roku, zaś dni rozliczeniowe, z których liczona jest średnia arytmetyczna jako pierwsze 5 dni roboczych odpowiednio: lutego, maja, sierpnia i listopada. Jednocześnie, w tekście umowy przygotowanym przez Bank wskazano, że oprocentowanie kredytu i pożyczki zmienia się w przypadku zmiany stawki referencyjnej WIBOR 3M, obliczonej w sposób określony powyżej, o co najmniej 0,1 punktu procentowego w stosunku do wysokości z poprzedniego kwartału lub (gdy w poprzednim kwartale oprocentowanie kredytu i pożyczki nie uległo zmianie) do wysokości z ostatniego kwartału, kiedy miała miejsce zmiana oprocentowania kredytu i pożyczki. Konsekwencją zmiany oprocentowania kredytu i pożyczki miała być przy tym zmiana wysokości rat kredytowanych wymagalnych po dokonaniu zmiany, zaś wartość zmiany oprocentowania kredytu i pożyczki miała być równa co do wartości zmianie stawki referencyjnej WIBOR 3M, z tym zastrzeżeniem, że w sytuacji, gdy stawka referencyjna WIBOR 3M wzrośnie, nastąpi wzrost oprocentowania, a w sytuacji, gdy stawka referencyjna WIBOR 3M spadnie, nastąpi spadek oprocentowania kredytu i pożyczki. Oprocentowania miało jednak pozostać niezmienione w przypadku, gdy różnica między wysokością stawki referencyjnej WIBOR 3M a wysokością stawki referencyjnej WIBOR 3M odpowiednio z poprzedniego kwartału lub (gdy w poprzednim kwartale oprocentowanie kredytu i pożyczki nie uległo zmianie) z ostatniego kwartału, kiedy miała miejsce zmiana oprocentowania kredytu i pożyczki, będzie mniejsza niż 0,1 punktu procentowego. W tekście umowy przygotowanym przez Bank wskazano ponadto, że w sytuacji zaistnienia okoliczności powodujących zmianę wysokości oprocentowania kredytu i pożyczki (wzrost lub spadek), Bank poinformuje kredytobiorcę/pożyczkobiorcę oraz poręczyciela o zmianie wysokości oprocentowania oraz o nowym harmonogramie spłat, a kredytobiorca i pożyczkobiorca zobowiązani są do skutecznego powiadomienia osób będących dłużnikami banku z tytułu zabezpieczenia spłaty kredytu i) lub pożyczki o powyższych zmianach. Na wypadek zmiany oprocentowania, na rzecz kredytobiorcy zastrzeżono przy tym prawo do wypowiedzenia umowy kredytu i) lub umowy pożyczki poprzez złożenie pisemnego oświadczenia o wypowiedzeniu umowy kredytu i) lub umowy pożyczki z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia. Także w „części ogólnej” tekstu umowy przygotowanego przez Bank zawarto oświadczenie kredytobiorcy, z którego wynikało, że jest on świadomy ryzyka związanego ze zmianą stopy procentowej (jako czynnika determinującego wysokość zadłużenia oraz wysokość rat spłaty) i ryzyka zmiany ceny rynkowej zabezpieczenia w całym okresie kredytowania oraz, że ryzyko to akceptuje.

Tekst umowy przygotowany przez Bank w dniu 30 marca 2015 r., w dniu 31 marca 2015 r. został opatrzony podpisem J. Ż. – działającej w imieniu własnym oraz jako pełnomocnik Ł. Ż.. Integralną część tejże umowy stanowił Regulamin kredytowania hipotecznego (...) Bank S.A. w W.. Podpisując rzeczoną umowę kredytu i pożyczki, J. Ż. podpisała również (w imieniu własnym oraz jako pełnomocnik Ł. Ż.) oświadczenie, z którego wynikało, że otrzymała i zapoznana ją z dokumentami w postaci: 1) Regulaminu kredytowania hipotecznego (...) Bank S.A. w W., 2) tabeli opłat i prowizji (...) Bank S.A., 3) Regulaminu otwierania i prowadzenia rachunków bankowych dla osób fizycznych, 4) Tabelę oprocentowania do umowy rachunku bankowego, informację o warunkach realizacji przelewów walutowych/zagranicznych i transgranicznych, informację w sprawie systemu gwarantowania depozytów oraz formularz informacyjny dotyczący kredytu zabezpieczonego hipoteką, oświadczenie o ryzyku stopy procentowej i ryzyku zmiany ceny rynkowej zabezpieczenia, akceptując warunki w nich zawarte (w szczególności zapisy dotyczące warunków i konsekwencji zmiany waluty kredytu/pożyczki, sposobów i terminów ustalania stopy procentowej i oprocentowania kredytu/pożyczki, metody ustalania wysokości rat spłaty oraz warunków aktualizacji harmonogramu spłat). Podpisując rzeczoną umowę kredytu i pożyczki, J. Ż. podpisała też (w imieniu własnym oraz jako pełnomocnik Ł. Ż.) oświadczenie o ryzyku stopy procentowej i ryzyku zmiany ceny rynkowej zabezpieczenia do umowy kredytu hipotecznego nr DK/KR-H.) (...), z którego wynikało, że zapoznana ją z pojęciem ryzyka zmiennej stopy procentowej rozumianym jako następstwo oprocentowania zmiennego udzielonego kre-

dytu, stanowiącego sumę stałej marży Banku oraz zmiennego wskaźnika danej stawki referencyjnej (WIBOR 3M, WIBOR 12m). Z treści tego oświadczenia wynikało ponadto, że J. Ż. została poinformowana o tym, że: 1) zmiana wskaźnika powoduje zmianę wielkości oprocentowania kredytu i co za tym idzie zmianę wysokości miesięcznej raty kredytu, 2) zmiana wysokości raty może nastąpić zarówno na korzyść kredytobiorcy, powodując zmniejszenie raty, jak i na jego niekorzyść powodując zwiększenie raty, w przypadku jego podwyższenia, jak też o: 1) ryzyku zmiennej stopy procentowej (w przypadku kredytów o zmiennej stopie procentowej), 2) bezpośrednim wpływie zmiany wysokości stawek referencyjnych na wysokość oprocentowania kredytu oraz wielkości raty odsetkowej. W przywoływanym oświadczeniu zamieszczono przy tym modelowe symulacje wariantów spłat kredytu dla różnych poziomów oprocentowania, sporządzone dla kredytu w kwocie 487.000,00 zł, udzielonego na 360 miesięcy, spłacanego w ratach równych, przy marży Banku wynoszącej 4,97% i stawce referencyjnej WIBOR 3M wynoszącej 1,98%. Symulacji tych było 7: pierwsza zakładała oprocentowanie kredytu w wysokości 6,95% (przy stawce referencyjnej na poziomie 1,98%) i szacowała ratę kredytu na kwotę 3.223,69 zł przy niezmiennym poziomie kapitału kredytu wynoszącej 487.000,00 zł, druga zakładała oprocentowanie kredytu w wysokości 10,95% (przy stawce referencyjnej na poziomie 1,98%) i szacowała ratę kredytu na kwotę 3.223,69 zł przy niezmiennym poziomie kapitału kredytu wynoszącej 487.000,00 zł, trzecia zakładała oprocentowanie kredytu w wysokości 7,67% (przy stawce referencyjnej na poziomie 2,70%) i szacowała ratę kredytu na kwotę 3.462,25 zł przy niezmiennym poziomie kapitału kredytu wynoszącej 487.000,00 zł, czwarta zakładała oprocentowanie kredytu w wysokości 7,97% (przy stawce referencyjnej na poziomie 3%) i szacowała ratę kredytu na kwotę 3.563,25 zł przy niezmiennym poziomie kapitału kredytu wynoszącej 487.000,00 zł, piąta zakładała oprocentowanie kredytu w wysokości 9,97% (przy stawce referencyjnej na poziomie 5%) i szacowała ratę kredytu na kwotę 4.262,98 zł przy niezmiennym poziomie kapitału kredytu wynoszącej 487.000,00 zł, szósta zakładała oprocentowanie kredytu w wysokości 14,97% (przy stawce referencyjnej na poziomie 10,00%) i szacowała ratę kredytu na kwotę 6.416,16 zł przy niezmiennym poziomie kapitału kredytu wynoszącej 487.000,00 zł i siódma zakładała oprocentowanie kredytu w wysokości 19,97% (przy stawce referencyjnej na poziomie 15%) i szacowała ratę kredytu na kwotę 8.125,84 zł przy niezmiennym poziomie kapitału kredytu wynoszącej 487.000,00 zł. Jednocześnie, przy symulacjach tych zamieszczono wykres zmiany wysokości stawek referencyjnych WIBOR 3M i WIBOR 12M za okres od września 2012 r. do początków roku 2015 r., z którego wynikało, iż stawka ta najwyższa była we wrześniu 2012 r. (5%), a następnie systematycznie spadała, by na początku roku 2015 osiągnąć poziom najniższy (poniżej 2%). Z zapisu widniejącego pod tym wykresem wynikało, że małż. Ż. otrzymali od Banku wszelkie informacje niezbędne do podjęcia decyzji w zakresie zaciągniętego zobowiązania kredytowego oraz uzyskali wszelkie wyjaśnienia do zgłaszanych przez nich wątpliwości.

Czcionka, którą sporządzono fragment części szczególnej umowy podpisanej dnia 31 marca 2015 r. dotyczący ubezpieczeń, jak też czcionka, którą sporządzono część ogólną tejże umowy (w tym zapisy dotyczące oprocentowania oraz zgód i oświadczeń stron) była znacznie mniejsza od czcionki, którą sporządzono pierwszych 5 stron umowy. W efekcie powyższego, te fragmenty umowy były mało przejrzyste i czytelne.

(dowód: umowa kredytu i pożyczki k.49—56 i 277-291, harmonogram wypłaty transz k.60 i 292-293, tabela opłat i prowizji k. 61-62, oświadczenie o otrzymaniu dokumentów okołokredytowych przed podpisaniem umowy k. 294-295, oświadczenie o poddaniu się egzekucji k. 296-297 i k. 298-299, oświadczenie o ryzyku stopy procentowej i ryzyku zmiany ceny rynkowej zabezpieczenia do umowy kredytu hipotecznego nr DK/KR-H.) (...) k. 300-301 i 302-303, Regulamin kredytowania hipotecznego (...) Bank S.A. w W. k.63-68, 304-306)

Podpis J. Ż. pod ww. umową kredytu i pożyczki oraz dokumentami okołokredytowymi (w tym oświadczeniami przywołanymi w akapicie poprzednim) odbierała pracownica (...) Bank S.A. w W. – E. D. (1). Wyżej wymieniona przedstawiła wówczas J. Ż. ogólne informacje dotyczące umowy, odpowiadające stricte zapisom tejże umowy. Informacje te dotyczyły wysokości rat kredytu i pożyczki oraz oprocentowania zmiennego, tj. że jest ono oparte na wskaźniku WIBOR 3M powiększonym o marżę Banku. WW. nie poinformowała natomiast J. Ż. czym jest stawka referencyjna WIBOR 3M, kto tę stawkę ustala i w oparciu o jakie zasady, ani też, gdzie może znaleźć informacje kwestii powyższych dotyczące (E. D. (1) wiedzy w tym zakresie zresztą nie posiadała).

zeznania świadka E. D. k. 568v-569v, zeznania powódki k. 570 w związku z jej wyjaśnieniami informacyjnymi k. 567v-568, zeznania pozwanego k. 570 w związku z jego wyjaśnieniami informacyjnymi k. 568v)

W dacie zawarcia umowy kredytu i pożyczki, o których mowa powyżej (...) Bank S.A. w W. nie posiadał w swej ofercie kredytów i pożyczek hipotecznych opartych o stałą stopę procentową. Przy udzielaniu kredytów i pożyczek hipotecznych opartych o zmienną stopę procentową, Bank ten nie oferował kredytobiorcom ubezpieczenia od wzrostu raty kredytu na wypadek wzrostu oprocentowania na skutek podwyższenia wskaźnika referencyjnego (w tym wskaźnika WIBOR 3M).

(dowód: zeznania świadka E. D. k. 568v-569v)

W wykonaniu umowy kredytu i pożyczki z dnia 31 marca 2015 r., Bank przełał na rzecz małż. Ż.: w dniu 31.03.2025 roku I transzę kredytu w wysokości 295.000,00 zł, w dniu 25.05.2015 roku II transzę kredytu w wysokości 96.000,00 zł, w dniu 10.02.2016 roku III transzę kredytu w wysokości 96.000,00 zł. Bank wykonał również swe zobowiązanie z tytułu umowy pożyczki, kwotą nią pokrywając koszty okołokredytowe w kwocie 16.781,91 zł.

(dowód: dyspozycja uruchomienia środków k. 57-59, harmonogram wypłaty transz k. 60, zaświadczenie k. 179-181, 183-184)

Tytułem spłaty przedmiotowej umowy kredytu, małż. Ż. w okresie od 14.04.2015 r. do 10.12.2023 r. uiszcili na rzecz Banku łącznie kwotę 245.943,65 zł. Natomiast tytułem spłaty przedmiotowej umowy pożyczki, małż. Ż. w okresie od do uiszcili na rzecz Banku łącznie kwotę 16.077,70 zł (dowód: historia rachunku bankowego k. 70-176, zaświadczenie k. 179-181, 183-184)

(...) S.A. w W. jest następcą prawnym (...) Bank S.A. w W..

(bezsporne)

Małż. Ż., w dniu 8 grudnia 2024 roku, złożyli pisemne oświadczenie, iż zostali poinformowani przez ich pełnomocnika, w sposób pełny i wyczerpujący o konsekwencjach abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu i pożyczki z dnia 31.03.2015 r., odmawiając jednocześnie ich potwierdzenia i tym samym akceptując wszelkie konsekwencje prawne i faktyczne wynikające z ustalenia nieważności, w szczególności w zakresie roszczeń restytucyjnych, jakie (...) S.A. w W. może do nich kierować obecnie oraz w przyszłości. Opisane stanowisko powodowie potwierdzili i podtrzymali w toku rozprawy z dnia

22 stycznia 2025 roku.

(dowód: oświadczenie k. 197-198, zeznania powódki k. 570 w związku z jej wyjaśnieniami informacyjnymi k. 567v-568, zeznania pozwanego k. 570 w związku z jego wyjaśnieniami informacyjnymi k. 568v)

Tak w dacie zawarcia spornej umowy kredytu i umowy pożyczki, jak i obecnie małż. Ż. pozostawali i pozostają w ustroju wspólności ustawowej małżeńskiej. Nigdy nie prowadzili oni działalności gospodarczej (w tym na nieruchomości, w związku z modernizacją której zaciągnęli sporny kredyt i pożyczkę); nigdy też nieruchomości tej nie wynajmowali oni – służy im ona do zaspakajania celów mieszkaniowych.

(dowód: zeznania powódki k. 570 w związku z jej wyjaśnieniami informacyjnymi k. 567v-568, zeznania pozwanego k. 570 w związku z jego wyjaśnieniami informacyjnymi k. 568v)

W dacie zawarcia spornej umowy kredytu i umowy pożyczki instytucje bankowe obowiązywał datowany na kwiecień 2013 r., stworzony przez (...) Banków (...), Kodeks etyki bankowej (dostępny na stronie internetowej(...)) (...) oraz Rekomendacja S Komisji Nadzoru Bankowego dotycząca dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytów zabezpieczonych hipotecznie z czerwca 2013 r. (vide: k. 368-379).

Co najmniej od roku 2012 w przestrzeni publicznej zaczęły pojawiać się wypowiedzi poddające w wątpliwość transparentność, rzetelność i prawidłowość ustalania wskaźnika WIBOR. Przeprowadzona zaś w roku 2024 r. przez NIK kontrola dotycząca wdrożenia przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) (...) z dnia 8 czerwca 2016 r. w zakresie ustalania wskaźnika referencyjnego stopy procentowej wykazała: 1) nieprawidłowości w zakresie nadzoru nad administratorem tego wskaźnika (...) S.A. oraz podmiotami przekazującymi dane wejściowe na potrzeby jego ustalania (bankami uczestniczącymi w tzw. fixingu, o którym szerzej mowa będzie w dalszej części uzasadnienia), polegające na tym, że nadzór ten oparty był wyłącznie na weryfikacji „zza biurka” dokumentacji przekazywanej przez administratora oraz podmioty uczestniczące w fixingu oraz opiniach wydanych przez zewnętrznych audytorów (co nie pozwoliło na zidentyfikowanie wszystkich błędów i nieprawidłowości) i 2) błędy w kwotowaniach podawanych przez uczestników fixingu (ostatecznej przyczyny której nie można było ustalić wobec braku możliwości przeprowadzenia kontroli na miejscu w siedzibie (...) S.A. i banków – uczestników fixingu WIBOR)

(dowód: pismo Prezesa NIK z 30.10.2012 r. k. 549, sprawozdanie z działalności Komisji Nadzoru Finansowego z 2013 r., dostępne pod adresem internetowym:(...) (...)pdf, pismo Przewodniczącego (...) z 21.05.2015 r. k. 550-553, sprawozdanie z działalności NIK w 2015 r. dostępne pod adresem internetowym: (...), (...)pdf, pismo NIK z 10.10.2024 r. k. 556, wystąpienie pokontrolne NIK do (...) z 21.06.2024 r. dotyczące wdrożenia przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) (...) z dnia 8 czerwca 2016 r. w zakresie ustalania wskaźnika referencyjnego stopy procentowej (w szczególności s. 3-4, 12-17, opublikowane w dniu 28.10.2024 r. pod adresem internetowym: (...))

Sąd zważył, co następuje:

a. w zakresie oceny dowodów i wniosków dowodowych pominiętych:

Przywołane w ustaleniu części uzasadnienia dowody z dokumentów ocenił Sąd jako wiarygodne, a żadna ze stron ich nie podważała. Jako wiarygodne Sąd ocenił też zeznania powodów, gdyż pozostawały one zbieżne z treścią dokumentów załączonych do akt sprawy – w zakresie faktów z dokumentów tych wynikających; w zakresie faktów z przedmiotowych dokumentów nie wynikających (w tym co do kwestii związanych z poinformowaniem powodów o ryzyku związanym ze zmienną stopą procentową, istocie stawki referencyjnej WIBOR 3M, w tym kto tę stawkę ustala i w oparciu o jakie zasady, ewentualnie gdzie może znaleźć informacje kwestii powyższych dotyczące) znalazły zaś one potwierdzenie w zeznaniach świadka E. D. (1), którym przydał Sąd walor wiarygodności z racji tego, iż świadek dobrze pamiętała powodów i okoliczności, w jakich doszło do zakontraktowania spornych umów, a sposób składania przez nią depozycji wzbudził przekonanie Sądu, iż są one swobodne, szczere i odzwierciedlające rzeczywisty stan faktyczny.

W. dodać trzeba, że na rozprawie w dniu 22 stycznia 2025 roku, na podstawie art. 235² § 1 pkt 3 i 5 KPC, Sąd pominął ewentualny wniosek dowodowy strony powodowej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości i finansów lub bankowości. Zasadność tego wniosku aktualizowałaby się bowiem dopiero wtedy, gdyby Sąd oddalił powództwo główne i orzekał o żądaniu ewentualnym. Taka zaś sytuacja w sprawie niniejszej miejsca nie miała, gdyż powództwo główne zostało w zdecydowanej części uwzględnione.

W zakresie przedłożonych przez pozwanego dokumentów w postaci analizy wybranych aspektów ekonomicznych wskaźnika WIBOR, regulaminu stawek referencyjnych (...) i WIBOR, regulaminu fixingu stowarzyszenia (...), pism (...), Rekomendacji S (II) z 2008 r. (k. 307-323v, k. 324-339v, k. 340-346, k. 347-352, k. 353-367), przedłożonych przez obie strony kopii orzeczeń zapadłych w tzw. sprawach wiborowych (k. 202, 392-406, 470-476) i przedłożonych przez stronę powodową dokumentów w postaci oświadczenia Rzecznika (...) zawierającego istotny pogląd dla sprawy I C 1763/22 SO w Kaliszu (k. 457-469) wskazać należy, że nie sposób ich potraktować było inaczej jak tylko wywody mające wzmocnić stanowisko samej strony postępowania je przedkładającej.

b. w zakresie oceny prawnej żądania pozwu:

W myśl art. 189 KPC powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury, interes prawny w rozumieniu art. 189 KPC istnieje wówczas, gdy istnieje niepewność stosunku prawnego lub prawa, wynikająca z obecnego lub przewidywanego ich naruszenia lub kwestionowania, a więc gdy zachodzi swoista potrzeba ich potwierdzenia, wynikająca z sytuacji prawnej, w jakiej znajduje się powód (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2019 r. w sprawie III CSK 237/18).

W orzecznictwie akcentuje się zarazem, że powód ma interes prawny w żądaniu ustalenia, jeżeli powództwo takie jest jedynym możliwym środkiem jego ochrony (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 09 lutego 2012 r. w sprawie III CSK 181/11). Interes prawny istnieje więc wówczas, gdy powód może uczynić zadość potrzebie ochrony swej sfery prawnej przez samo ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Przyjmuje się przy tym, że ocena istnienia interesu prawnego winna uwzględniać, czy wynik postępowania doprowadzi do wyjaśnienia niejasności i wątpliwości, co do danego stosunku prawnego, a także – czy wynik ten definitywnie zakończy spór na wszystkich płaszczyznach tego stosunku lub mu zapobiegnie, a zatem czy sytuacja strony powodowej zostanie jednoznacznie określona i czy wyrok uwzględniający powództwo będzie wystarczający do reaktywowania stanu prawnego. Interes prawny, wyrażający się w osiągnięciu konkretnych skutków prawnych w zakresie usunięcia niepewności sytuacji prawnej powoda, musi zostać poddany analizie przy założeniu uzyskania wyroku pozytywnego oraz przy analizie, czy w razie wydania orzeczenia negatywnego, powód może osiągnąć tożsamy skutek w zakresie ochrony swej sfery prawnej w innej drodze, za pomocą wniesienia powództwa na innej podstawie prawnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r. w sprawie II CSK 745/16).

Przenosząc powyższe na grunt sprawy niniejszej stwierdzić należało, że po stronie powodów istnieje interes prawny w uzyskaniu wyroku rozstrzygającego o żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu hipotecznego nr DK/KR-H.) (...) (zwanej dalej umową kredytu) i z umowy pożyczki hipotecznej nr DK-P-H.) (...)/15 (zwanej dalej umową pożyczki) z powodu nieważności tychże umów. Skoro bowiem pomiędzy stronami postępowania istnieje spór o ważność ww. umów, które nie zostały jeszcze wykonane w całości (i – wedle ich treści – wykonywane mają być do 2045 roku a zatem jeszcze przez wiele lat), a ponadto z przedmiotowych umów obok obowiązku spłaty rat wypływają dla powodów także dalsze obowiązki, m.in. w zakresie hipotecznego zabezpieczenia wierzytelności pozwanego na ich nieruchomości, to dopiero wyrok ustalający nieważność przedmiotowych umów kredytu i pożyczki będzie podstawą nie tylko do wzajemnych rozliczeń, lecz przede wszystkim usunie po stronie powodów stan niepewności, co

do ich zobowiązania do regulowania dalszych rat z tychże umów, a nadto rozstrzygnię m.in. o zasadności zabezpieczenia hipotecznego.

Podkreślenia wymaga, że zaprezentowane powyżej rozumowanie koresponduje z poglądem wyrażonym przez (...) w wyroku z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie C-321/22, gdzie wskazano, iż „Artykuł 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, że: stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z ich wykładnią dokonaną w orzecznictwie, które w celu uwzględnienia wytoczonego przez konsumenta powództwa zmierzającego do stwierdzenia bezskuteczności nieuczciwego warunku w umowie zawartej z przedsiębiorcą wymagają dowodu na istnienie interesu prawnego, w sytuacji gdy uznaje się, że taki interes nie istnieje, jeżeli konsumentowi przysługuje powództwo o zwrot nienależnego świadczenia, lub gdy może on powołać się na tę bezskuteczność w ramach obrony przed powództwem wzajemnym w przedmiocie wyegzekwowania wykonania zobowiązania wytoczonym przeciwko niemu przez tego przedsiębiorcę na podstawie tego warunku.”.

Przesądżając na korzyść powodów kwestię interesu prawnego w dochodzeniu roszczeń o ustalenie objętych pozwem, przystąpić należało do merytorycznej oceny tych żądań. Wstępnie przypomnieć należy, że żądania powodów dotyczyły się dwóch umów: 1) umowy kredytu hipotecznego na kwotę 487.000,00 zł i 2) umowy pożyczki hipotecznej na kwotę 16.781,91 zł.

Zgodnie z treścią z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe - j.t. Dz.U. z 2024 r. poz. 1646 (którego aktualne brzmienie jest takie samo jak w dacie zawarcia spornej umowy kredytu) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (ust. 1). Umowa kredytu powinna przy tym być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust. 2). Przy czym po myśli zaś art. 76 pkt Prawa bankowego (którego aktualne brzmienie również jest takie samo jak w dacie zawarcia spornej umowy kredytu), jeżeli umowa kredytu przewiduje oprocentowanie na zasadach stopy zmiennej, w jej treści należy określić warunki zmiany stopy procentowej kredytu.

Biorąc pod uwagę treść powyższych regulacji stwierdzić należało, że umowa kredytu zawarta przez powodów i poprzednika prawnego pozwanego niewątpliwie spełniała wymogi stawiane jej przez przepisy prawa, w tym w szczególności w zakresie oprocentowania, które doprecyzowano tak co do sposobu jego wyjściowego obliczenia (vide: § 5 ust. 1 i 2 części ogólnej umowy), jak i w zakresie przesłanek jego zmiany (wzrostu i spadku) oraz trybu, w jakim zmiana taka ma nastąpić (vide: § 5 ust. 3-9 części ogólnej umowy).

Z kolei w myśl art. 720 § 1 KC przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Umowa pożyczki, której wartość przekracza tysiąc złotych, wymaga przy tym zachowania formy dokumentowej (art. 720 § 2 KC). Przy czym z uwagi na fakt, że umowa łącząca strony postępowania miała charakter odpłatny – poza art. 720 KC – na mocy art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1723) ustawy o kredycie konsumenckim zastosowanie znajdują do niej również przepisy art. 3 ust. 1 i 2 a w zw. z art. 4 ust. 1 pkt 1 tej ustawy. Stosownie zaś do treści art. 30 ust. 1 pkt 6 ustawy o kredycie konsumenckim w umowie tej powinna zostać określona stopa oprocentowania, warunki stosowania tej stopy, a także okresy, warunki i procedury zmiany stopy oprocentowania wraz z podaniem indeksu lub stopy referencyjnej, o ile ma zastosowanie do pierwotnej stopy oprocentowania.

Uwzględniając treść powyższych regulacji stwierdzić należało, że także umowa pożyczki zawarta przez powodów i poprzednika prawnego pozwanego (spełniająca wymogi umowy kredytu konsumenckiego) niewątpliwie spełniała wymogi stawiane jej przez przepisy prawa, w tym w szczególności w zakresie oprocentowania, które doprecyzowano tak co do sposobu jego wyjściowego obliczenia (vide: § 5 ust. 1 i 2 części ogólnej umowy), jak i w zakresie przesłanek jego zmiany (wzrostu i spadku) oraz trybu, w jakim zmiana taka ma nastąpić (vide: § 5 ust. 3-9 części ogólnej umowy).

Przy uwzględnieniu powyższego, wbrew stanowisku strony powodowej, nie sposób było ocenić umów łączących strony postępowania jako sprzecznych z ustawą (t.j., jka podnoszono w pozwie, z art. 58 § 1 KC w zw. z art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 5 w zw. z art. 76 Prawa bankowego).

Nie znajdując podstaw do uznania umowy kredytu i pożyczki kwestionowanej pozwem za sprzeczne z przepisami prawa, rozważyć pozostało argumenty strony powodowej dotyczące się sprzeczności części ich zapisów z zasadami współżycia społecznego tudzież ich abuzywnego charakteru. Wskazać w tym miejscu przy tym należy, że przepisy prawa konsumenckiego (art. 385¹ k.c. i nast.) mają charakter wyprzedzający w stosunku do art. 58 § 2 KC Stąd też oceny tych argumentów dokonywać należy właśnie w aspekcie art. 385¹ k.c. i nast., a nie art. 58 § 2 KC (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 października 2024 r. w sprawie I CSK 2546/23).

Wstępnie zauważyć godzi się, że w stosunku zobowiązaniowym łączącym strony postępowania poprzednikowi prawnemu pozwanego niewątpliwie przysługiwał status przedsiębiorcy. Podmiot ten udzielił bowiem powodowi kredytu hipotecznego i pożyczki hipotecznej (spełniającej wymogi umowy kredytu konsumenckiego) w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej (por. art. 43¹ k.c.). Z kolei powodowi w ww. stosunku zobowiązaniowym, zdaniem Sądu, przysługiwał status konsumentów. W dacie zawierania umowy kredytu i pożyczki powodowie nie prowadzili bowiem działalności gospodarczej, a sam kredyt zaciągnęli celem zaspokojenia swych mieszkaniowych – nie była to zatem czynność związana z ich działalnością zawodową (por. art. 22¹ k.c.).

Dalej, zauważenia wymaga, że sporne między stronami postępowania zapisy umowy kredytu i pożyczki (tyczące się klauzuli zmiennego oprocentowania) stanowią świadczenie główne. Stanowią one bowiem, z jednej strony cenę płaconą przez kredytobiorcę/pożyczkobiorcę za korzystanie z oddanych mu do dyspozycji środków finansowych banku, z drugiej zaś strony - wynagrodzenie pobierane przez bank za udostępnienie kredytobiorcy tych środków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie I CSK 46/11).

Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 KC postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W konsekwencji, aby doszło do powstania przewidzianego w przepisie wyższym skutku, tj. niezwiązania konsumenta określonymi postanowieniami umownymi, spełnionych musi zostać kilka przesłanek.

I tak, po pierwsze, dane postanowienie umowne nie może być indywidualnie uzgodnione między stronami. Taka właśnie sytuacja zaistniała w sprawie niniejszej. Z zeznań powódki i świadka E. D. (1) wynikało bowiem, że żadne warunki umowy kredytu i pożyczki nie podlegały negocjacji, a w grę wchodziło tylko i wyłącznie podpisanie umowy kredytu i pożyczki na gotowym formularzu przedstawionym przez Bank. (vide: zeznania powódki k. 567v „Nas tak poinformowano, że mamy jedną ofertę. (...) Powiedziano, że ta oferta jest ważna dzisiaj i jutro już może być nieważna. (...) Żadne elementy umowy nie podlegały negocjacji” i zeznania świadka E. D. (1) „Na tamten czas to była standardowa umowa. Na pewno były różne marże, były różne oprocentowania zależne od tego czy klient miał ubezpieczenie dodatkowe. Inne zapisy były takie same. Różniła się marża, ewentualnie okres kredytowania. Zapisy, podpunktiki to był automat.” k. 568v) W powyższym wniosku gruntuje też okoliczność, że druk umowy kredytu i pożyczki został przygotowany przez Bank w przeddzień złożenia podpisu pod umowami przez powodów, co wynika wprost z adnotacji na pierwszej stronie umowy („umowa z dnia 30 marca 2015 r.” k. 49) i na ostatniej stronie umowy (podpisy powodów i świadka E. D. (1) złożone dnia 31.03.2015 r. k. 55). Przyjęcie odmiennego stanowiska w sprawie niniejszej nie jest zresztą możliwe albowiem pozwany nie przedstawił na jego poparcie żadnego dowodu, a pamiętać należy, że – zgodnie z treścią art. 385¹ § 4 KC – ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na nim właśnie, a nie na pozwanej. Z powyższym koresponduje stanowisko wyrażone przez (...) w wyroku z dnia 30 maja 2024 r. w sprawie C-176/23, zgodnie z którym negocjowany charakter warunku znajdującego się w umowie kredytu, zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, nie może opierać się na zwykłym domniemaniu, bez wykazania, że w rzeczywistości konsument mógł negocjować ten warunek, i w ten sposób mieć wpływ na jego treść.

Dodać w tym miejscu godzi się, że – wbrew przekonaniu pozwanego – o negocjowaniu spornej umowy kredytu i pożyczki nie świadczy wcale okoliczność, iż powodowie (rzekomo) nie dokonali wyboru umowy kredytu i umowy pożyczki ze stałym, lecz ze zmiennym oprocentowaniem. Po pierwsze, już z przywołanych powyżej z zeznań powódki wynikało, iż sporne umowy (ze zmiennym oprocentowaniem) stanowiły jedyną ofertę przedstawioną powodowi przez Bank. Korelowało to z zeznaniami świadka E. D. (1), która podała, że poprzednik prawny pozwanego w dacie zawierania spornych umów w ogóle nie miał w swojej ofercie umów ze stałym oprocentowaniem. Po drugie, nawet gdyby twierdzenia pozwanego o oferowaniu powodowi kredytu i pożyczki ze stałym oprocentowaniem faktycznie miało miejsce (na co – raz jeszcze należy podkreślić – dowodów brak), to wybranie przez nich oferty kredytu i pożyczki ze zmiennym oprocentowaniem nie świadczyłoby jeszcze o negocjowaniu ich warunków. Sam wybór przez kredytobiorcę rodzaju zaciągniętego kredytu nie pozwala bowiem na przyjęcie, że miał on mieć rzeczywisty wpływ na kształt zawartych w umowie postanowień, bezspornie przejętych z przedłożonego mu przez pozwanego wzorca umowy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2024 r. w sprawie I CSK 2910/23)

Po drugie, kwestionowane postanowienia umowne muszą kształtować prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Przez działanie wbrew dobrym obyczajom - przy kształtowaniu treści stosunku zobowiązaniowego - rozumie się przy tym w judykaturze wprowadzanie do umowy klauzul, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku; rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza zaś nieusprawiedliwioną dysproporcję - na niekorzyść konsumenta - praw i obowiązków stron, wynikających z umowy. Ocena rzetelności określonego postanowienia wymaga zatem rozważenia indywidualnego rozkładu obciążeń, kosztów i ryzyka, jakie wiąże się z przyjętymi rozwiązaniami oraz zbadania jak wyglądałyby prawa lub obowiązki konsumenta w sytuacji, w której postanowienie to nie zostałoby zastrzeżone. Jeżeli konsument byłby w lepszej sytuacji, gdyby konkretnego postanowienia nie było, należy przyjąć, że ma ono charakter nieuczciwy. Przy powyższej ocenie założeniem powinno przy tym być, że to konsument ma być głównym beneficjentem rywalizacji między przedsiębiorcami. Istotą dobrych obyczajów jest bowiem szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka. W stosunkach z konsumentami powinien wyrażać się on informowaniem o wynikających z umowy uprawnieniach, niewykorzystywaniem uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy i jej realizacji, rzetelnym traktowaniu konsumenta jako równorzędnego partnera umowy. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można więc uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Działania te potocznie określa się jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania.

Dla oceny działań przedsiębiorcy-banku istotne znaczenie mają przy tym dokumenty zawierające deklaracje postaw etycznych takiego podmiotu. W odniesieniu do spornej umowy kredytu i pożyczki za dokumenty takie należy uznać Kodeks etyki bankowej opracowany przez (...) Banków (...) w kwietniu 2013 r. i Rekomendację S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącą dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytów zabezpieczonych hipotecznie z czerwca 2013 r. (oba te dokumenty obowiązywały w dacie zawarcia spornych umów).

I tak, w powołanym Kodeksie etyki bankowej czytamy m.in., że: 1) w stosunkach z klientami banki postępują z uwzględnieniem szczególnego zaufania jakim są darzone oraz wysokich wymagań co do rzetelności, solidności i wiarygodności, traktując wszystkich swych klientów z należytą starannością, 2) w relacjach z klientami bank powinien kierować się uczciwością, odpowiedzialnością oraz innowacyjnością, 3) bank w stosunkach z klientami i przy wykonywaniu czynności na rzecz klientów, powinien działać zgodnie z zawartymi umowami, w granicach dobrze pojętego interesu własnego i z uwzględnieniem interesów klientów; bank nie może wykorzystywać swego profesjonalizmu w sposób naruszający interesy klientów, 4) zasady działania banku w stosunkach z klientami, informacje o świadczonych usługach, a także umowy, dokumenty bankowe i pisma kierowane do klientów powinny być formułowane w sposób precyzyjny, zrozumiały i przejrzysty, 5) bank, informując klientów o rodzajach i warunkach świadczonych usług (także w reklamach), stara się wyjaśnić różnice pomiędzy poszczególnymi oferowanymi usługami i produktami ze wskazaniem zarówno korzyści, które dana usługa lub produkt zapewniają, jak również związanego z nimi ryzyka, umożliwiając Klientowi dokonanie świadomego wyboru (vide: K. etyki bankowej, Część A. Kodeks dobrych praktyk bankowych. Rozdział I. 1. Relacje z Klientami pkt 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 1.6). Z kolei Rekomendacja S Komisji Nadzoru Bankowego dotycząca dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytów zabezpieczonych hipotecznie z czerwca 2013 r. – w zakresie klientów będących, jak powodowie, konsumentami – zalecała bankom zamieszczanie w każdej umowie kredytu oprocentowanego zmienną stopą procentową poinformowanie klienta o kosztach obsługi ekspozycji kredytowej w wypadku niekorzystnej dla klienta zmiany poziomu stopy procentowej, od której zależy oprocentowanie ekspozycji kredytowej np. poprzez symulacje wysokości rat ekspozycji kredytowej, z tym zastrzeżeniem, że informacje przekazywane klientowi powinny w szczególności zawierać koszty obsługi ekspozycji kredytowej przy: a) aktualnym poziomie stopy procentowej, od której zależy oprocentowanie, b) wzroście stopy procentowej, od której zależy jej oprocentowanie o 400 p.b. i c) wzroście stopy procentowej, od której zależy jej oprocentowanie w skali odpowiadającej różnicy między maksymalnym i minimalnym poziomem stopy procentowej w ciągu ostatnich 12 miesięcy (pkt VI ppkt 25.11 Rekomendacji S z czerwca 2013 r.). Rekomendacja ta zalecała jednocześnie bankom, w obszarze działalności związanej z ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie, stosowanie zasad profesjonalizmu, rzetelności, staranności oraz najlepszej wiedzy, wskazując, iż oferując produkty finansowe (w tym kredyty i pożyczki) banki winny zapewnić m.in. rzetelność i kompletność informacji przekazywanych klientom na etapie przedkontraktowym, w tym w szczególności informacji o wszystkich czynnikach ryzyka związanych z danym produktem, jednoznaczność i zrozumiałość postanowień zawartych we wzorcach umowy, regulaminach, taryfach opłat i prowizji oraz treści zamieszczanych w innych dokumentach, a mających znaczenie dla podjęcia przez klienta decyzji o zaciągnięciu zobowiązania kredytowego, warunków i konsekwencji zmiany sposobu oprocentowania (pkt VI ppkt 26.1 i 2 Rekomendacji S z czerwca 2013 r.).

Analizując kwestionowane przez powodów zapisy umowy kredytu i pożyczki dotyczące się klauzuli zmiennej oprocentowania zauważyć godzi się, że ani w umowach tych, ani w żadnym innym dokumencie związanym z ich zawarciem (jak też ustnie, na etapie przedkontraktowym) nie poinformowano powodów czym jest stawka referencyjna WIBOR 3M, kto

tę stawkę ustala i w oparciu o jakie zasady; ani w umowach tych, ani w żadnym innym dokumencie związanym z ich zawarciem (jak też ustnie, na etapie przedkontraktowym) nie poinformowano też powodów, gdzie mogą znaleźć informacje kwestii powyższych dotyczące. I nie chodzi tu o informacje szczegółowe, jak treść Regulaminu fixingu stawek referencyjnych WIBOR i (...) obowiązującego w dacie zawierania spornych umów, czy też wyłączenie matematycznych sposobów wyliczania wskaźnika WIBOR 3M przez podmioty uczestniczące w fixingu, ale o zwrócenie powodom uwagi na fakt, że wskaźnik WIBOR 3M mający decydujące znaczenie dla wysokości stopy zmiennego oprocentowania (marża miała bowiem charakter stały) tworzony jest przez podmiot prywatny, zrzeszający przedstawicieli rynków finansowych ((...) Stowarzyszenie (...)), nie podlegający nadzorowi żadnej instytucji państwowej i biorący pod uwagę przy ustalaniu wysokości rzeczzonego wskaźnika dane deklarowane mu przez określone banki, nie podlegające żadnej weryfikacji. Innymi słowy chodzi tu o to, że poprzednik prawny pozwanego nie uświadomił powodom, iż wysokość oprocentowania zmiennego de facto uzależniona będzie od nie podlegającej żadnej kontroli i arbitralnej decyzji banków, tym samym uniemożliwiając powodom dokonanie pełnej oceny uczciwości zaproponowanego produktu finansowego – tak w zakresie wysokości wynagrodzenia za udzielenie kredytu zastrzeżonego na rzecz Banku w umowie kredytu i pożyczki (oprocentowania), jak i wynikających stąd dla powodów ekonomicznych konsekwencji oraz w zakresie możliwości porównania oferty poprzednika prawnego pozwanego z innymi ofertami i wyboru najlepszej z nich. Podziela bowiem Sąd w pełni stanowisko Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie I ACa 250/19, że „prawo konsumenta do uzyskania wiedzy o przedmiocie umowy winno być uznane za jego zasadnicze prawo, a brak tej wiedzy nie może zostać wykorzystany przez silniejszego kontrahenta umowy na jego korzyść. Bank jest niewątpliwie tzw. aktywnym uczestnikiem rynku, dysponującym odpowiednią informacją i wiedzą, czego nie można powiedzieć o konsumentach”.

Dostrzega przy tym Sąd, że składając wniosek kredytowy powodowie podpisali znajdujące się w nim oświadczenie z którego wynikało, iż są świadomi, że zmiana stopy procentowej będzie miała wpływ na wysokość ich zobowiązania względem Banku, wynikającego z wnioskowanego kredytu oraz na wysokość rat kapitałowo-odsetkowych w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko. Rzecz jednak cała w tym, że w oparciu o takie zapisy nie można jeszcze, zdaniem Sądu, wnioskować, by powodom przedstawiono wyczerpująco i zrozumiale znaczenie i skutki klauzuli zmiennego oprocentowania. We wniosku kredytowym także próżno bowiem szukać informacji czym jest stawka referencyjna WIBOR 3M, kto tę stawkę ustala i w oparciu o jaką metodę, jak też gdzie ewentualnie można znaleźć informacje kwestii tych dotyczące – choćby w minimalnym zakresie, wskazanym w akapicie poprzednim. Dodatkowo zwrócić należy też uwagę, że w tym samym wniosku kredytowym znajdują się też oświadczenia, z których wynika, że powodowie: 1) w pierwszej kolejności zapoznali się z ofertą kredytu hipotecznego w walucie PLN, następnie dokonali wyboru oferty kredytu w walucie obcej lub kredytu indeksowanego do waluty obcej mając pełną świadomość ryzyka walutowego związanego z kredytem zaciągającym w walucie obcej lub indeksowanym do waluty obcej, wpływu spreadu walutowego oraz innych rodzajów ryzyka rynkowego na wartość udostępnionego przez Bank kredytu i poziom obciążenia jego spłatą, 2) są świadomi, że zmiana spreadu walutowego będzie miała wpływ na wyrażoną w złotych wysokość uruchamianego kredytu oraz rat kapitałowo-odsetkowych w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko, 3) są świadomi ryzyka związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego (jako czynnika determinującego wysokość zadłużenia oraz wysokość rat spłaty) w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko. Oświadczenia o przekazaniu powodom ww. informacji nijak się mają do umowy kredytu i pożyczki zawartej przez powodów, która przecież nie miała charakteru umowy kredytu i pożyczki w walucie obcej lub indeksowanych do waluty obcej i w której nie ma żadnych zapisów dotyczących spreadu walutowego. Zastosowana we wniosku kredytowym formuła zgód i oświadczeń świadczy, zdaniem Sądu, o tym, że tak naprawdę powodom w żaden sposób nie unaoczono ryzyka wynikającego ze zmiennej stopy procentowej, a przedmiotowe zgody i oświadczenia miały charakter wyłącznie blankietowy – przedstawiono je powodom do podpisu, nie tłumacząc ich treści (gdyby treść tę tłumaczono, to logika podpowiada, że wykreślono by wówczas zapisy dotyczące ryzyk związanych z zaciąganiem kredytu i pożyczki w walucie obcej lub indeksowanych do waluty obcej, które w ogóle powodów nie dotyczyły). W powyższym wniosku gruntują zeznania świadka E. D. (1), która podała: „Ja wiedziałam, że na oprocentowanie klienta składa się WIBOR oraz marża banku. Nie musieliśmy wnikać aż tak głęboko w szczegóły. Mieliśmy system, który nam pozwalał na wprowadzenie wniosku. Nie wiem, co to za stowarzyszenie (...). Nie kojarzę, co to jest fixing. Na pewno przekazane powodom było wszystko zgodnie z tym, co jest na decyzji kredytowej. Na decyzji są wszystkie parametry, koszty, warunki do uruchomienia kredytu. Bardzo możliwe, że nie informowałam klientów, ile wynosił WIBOR 3M wcześniej. Klient nigdy nie zagłębiał się w szczegóły czym jest WIBOR. Oprocentowanie klienta interesuje.” (k. 569). Końcowo zauważyć też trzeba, że czcionka, którą sporządzono fragment wniosku kredytowego „Zgody i oświadczenia” była znacznie mniejsza od czcionki, którą sporządzono pozostałą część tegoż wniosku. Bez przesady rzecz można, że odczytanie tekstu nią sporządzonego wymaga użycia lupy (vide: k. 268). W takiej sytuacji nie można mówić, by powodom treść powoływanych wyżej, zawartych we wniosku kredytowym zgód i oświadczeń – choćby tylko literalnie – przedstawiono przejrzysto i czytelnie. Potwierdzają to zresztą zeznania świadka E. D. (1), która podała: Faktycznie tam jest tyle rzeczy w zapisach, że my się nawet w tym gubiliśmy jako doradcy. Nawet nie mówiliśmy o połowie rzecz, bo nawet nam nie kazano” (k. 569v). Analogiczne uwagi poczynić należy odnośnie zawartego w „części

ogólnej” umowy kredytu i pożyczki oświadczenia, z którego wynikało, iż powodowie są świadomi ryzyka związanego ze zmianą stopy procentowej (jako czynnika determinującego wysokość zadłużenia oraz wysokość rat spłaty) i ryzyka zmiany ceny rynkowej w całym okresie kredytowania oraz, że ryzyko to akceptuje (lit. c pkt III k. 289), jak też odnośnie oświadczenia o ryzyku stopy procentowej i ryzyku zmiany ceny rynkowej zabezpieczenia do umowy kredytu hipotecznego nr DK/KR-H. (...)/15, podpisanego przez powodów przy zawieraniu umowy kredytu i pożyczki (k. 300-300v). Owszem, w tym ostatnim dokumencie (k. 300-300v) przedstawiono 7 modelowych symulacji wariantów spłat kredytu przy różnych poziomach wzrostu oprocentowania w stosunku do jego poziomu z daty zawarcia umowy, ale, po pierwsze – nie są one w pełni adekwatne do sytuacji powodów (np. wariant drugi zakłada wzrost oprocentowania do poziomu 10,95% przy braku wzrostu stawki referencyjnej, co wskazuje na zwiększenie w tym wariancie marży banku, co – wobec zapisów umowy regulujących oprocentowanie – nie mogło mieć miejsca, albowiem zmiana oprocentowania wynikać mogła wyłącznie ze zmiany wysokości wskaźnika referencyjnego a nie marży, która miała przez cały okres obowiązywania umowy wynosić 4,97%), po drugie zaś – owe symulacje wariantów spłat kredytu zamieszczono obok wykresu, z którego odczytać można wyraźny spadek wskaźnika WIBOR 3M w okresie od września 2012 r. do początków roku 2015 (a zatem daty, gdy powodowie kredyt i pożyczkę zaciągali), co mogło – wobec braku należytego wyłuszczenia przez pracownika Banku zasad tworzenia wskaźnika WIBOR 3M (o czym mowa była uprzednio) – u powodów wzbudzić przekonanie, że ryzyko wzrostu oprocentowania na skutek wzrostu wskaźnika referencyjnego WIBOR 3M właściwie nie zachodzi.

Opisane powyżej procedowanie Banku ocenić należy, zdaniem Sądu, jako naruszające dobre obyczaje. W jego efekcie powodowie nie uzyskali bowiem pełnej, rzetelnej, jednoznacznej i przejrzystej informacji o oferowanym przez Bank produkcie finansowym (w zakresie stawki WIBOR 3 M, a co za tym idzie – klauzuli zmiennej oprocentowania), co oznacza, że nie realizuje ono deklaracji i zaleceń wynikających z Kodeksu etyki bankowej z 2013 r. i Rekomendacji S z 2013 r. W szczególności, deklaracjom tym i zaleceniom nie odpowiada ani oświadczenie o ryzyku stopy procentowej i ryzyku zmiany cen rynkowej zabezpieczenia (k. 300-301), ani treść ustnych informacji przekazanych powodom na etapie kontraktowania przez pracownicę Banku – świadka E. D. (1). Oczywiście dostrzega Sąd, że powoływana Rekomendacja S z czerwca 2013 r. ora Kodeks etyki bankowej nie miały charakteru wiążącego, ale – zważywszy na profesjonalny charakter działalności Banku i jego aktywny udział w rynku finansowym – ich zlekceważenie nakazuje nagannie z punktu widzenia dobrych obyczajów ocenić stosowaną przez niego praktykę niedoinformowywania klientów o czynnikach ryzyka związanych ze zmienną stopą oprocentowania. Naganność tej oceny wzmacnia fakt, że o treści tak powołanej Rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego z roku 2013, jak i Kodeksu etyki bankowej z 2013 r. poprzednik prawny pozwanego Banku nie poinformował powodów, mimo że dokumenty te musiały być mu znane z racji prowadzenia przez niego działalności w sektorze bankowym; treści tej rekomendacji i kodeksu nie musieli znać natomiast powodowie jako osoby nieuczestniczące aktywnie w rynku finansowym (konsumenci).

Znanym jest przy tym Sądowi postanowienie (...) dnia 17 listopada 2021 roku w sprawie II C– 655/20, w którym to postanowieniu Trybunał usunął z obowiązków informacyjnych ciążących na instytucji finansowej wymóg przedstawienia zmian danych danego wskaźnika referencyjnego, które miały miejsce w przeszłości oraz wymóg pełnego opisu tego wskaźnika. Zwrócić jednak należy uwagę, że w ww. postanowieniu Trybunał orzekł, że art. 5 dyrektywy Rady(...) w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz wymóg przejrzystości warunków umownych należy interpretować w ten sposób, że zezwalają one przedsiębiorcy na niezawarcie w takiej umowie pełnej definicji wskaźnika referencyjnego służącego do obliczenia zmiennej stopy procentowej lub na niedostarczenie konsumentowi przed zawarciem umowy broszury informacyjnej przedstawiającej dotychczasowe zmiany tego wskaźnika, na tej podstawie, że informacje dotyczące tego wskaźnika są oficjalnie publikowane, ale pod warunkiem, że w świetle publicznie dostępnych oraz dostarczonych przez przedsiębiorcę informacji właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument był w stanie zrozumieć konkretne działanie metody obliczania wskaźnika referencyjnego i w ten sposób ocenić na podstawie precyzyjnych i zrozumiałych kryteriów potencjalnie istotne konsekwencje gospodarcze takiej klauzuli dla swoich zobowiązań finansowych. W podobnym tonie wypowiedział się też (...) w wyroku z dnia 13 lipca 2023 r. w sprawie C-265/22, w którym czytamy: „Artykuł 3 ust. 1 oraz artykuł 4 i 5 dyrektywy Rady (...) w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że dla oceny przejrzystości i ewentualnego nieuczciwego charakteru warunku umownego umowy kredytu hipotecznego o zmiennej stopie procentowej, który podaje jako wskaźnik referencyjny dla okresowej korekty stopy procentowej mającej zastosowanie do tego kredytu wskaźnik ustanowiony w okólniku będącym przedmiotem urzędowej publikacji, do którego stosuje się podwyższenie, istotna jest treść informacji zawartych w innym okólniku wskazujących na konieczność zastosowania do tego wskaźnika, biorąc pod uwagę sposób jego obliczania ujemnego spreadu w celu dostosowania tej stopy do procentowej do stopy rynkowej. Istotna jest również kwestia tego czy informacje te są wystarczająco dostępne dla przeciętnego konsumenta”, jak też w wyroku z dnia 12 grudnia 2024 r. w sprawie C-300/23, w którym czytamy: „Artykuł 4 ust. 2 i art. 5 dyrektywy Rady (...) z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że wymóg przejrzystości wynikający z tych przepisów jest spełniony przy zawieraniu umowy kredytu hipotecznego w

odniesieniu do warunku tej umowy przewidującego okresowe dostosowanie stopy procentowej w zależności od wartości oficjalnego wskaźnika określonego w akcie administracyjnym, który zawiera jego definicję, z tego tylko powodu, że akt ten oraz wcześniejsze wartości danego wskaźnika zostały opublikowane w dzienniku urzędowym danego państwa członkowskiego, w związku z czym kredytodawca nie musi sam poinformować konsumenta o definicji tego wskaźnika i o jego dotychczasowej historii zmian, nawet jeśli ze względu na sposób jego obliczania odpowiada on nie stopie odsetek kapitałowych, lecz rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania (...), pod warunkiem że ze względu na ich publikację informacje te są wystarczająco dostępne dla przeciętnego konsumenta dzięki wskazówkom udzielonym w tym celu przez tego przedsiębiorcę. W braku takich informacji przedsiębiorca powinien bezpośrednio przedstawić pełną definicję tego wskaźnika, jak również wszelkie istotne informacje, w szczególności dotyczące ewentualnego ostrzeżenia ze strony organu, który ustalił ten wskaźnik, odnoszącego się do jego szczególnych cech i konsekwencji, które można uznać za istotne dla konsumenta w celu dokonania prawidłowej oceny skutków gospodarczych zawarcia zaproponowanej mu umowy kredytu hipotecznego. W każdym razie przedsiębiorca powinien udzielić konsumentowi wszystkich informacji, których podanie jest wymagane przez uregulowanie krajowe obowiązujące w chwili zawarcia umowy”.

Wskazać w tym miejscu należy, że w judykaturze przyjmuje się (por. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17), iż oceny abuzywności dokonuje się na datę dokonania czynności. Sąd Najwyższy, odwołując do orzecznictwa (...) (wyrok z dnia 20 września 2017 r., C-186/16) stwierdził, że ocenę nieuczciwego charakteru warunków umowy należy przeprowadzać w odniesieniu do chwili zawarcia danej umowy z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, o których przedsiębiorca mógł wiedzieć przy jej zawieraniu i które mogły wpływać na jej późniejsze wykonanie, gdyż warunek umowny może wprowadzać między stronami nierównowagę, pojawiającą się dopiero w czasie wykonywania umowy. Z przepisów dyrektywy (...), interpretowanych z uwzględnieniem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wynika zatem jasno, że okoliczności, które zaistniały po zawarciu umowy, nie mają znaczenia dla oceny abuzywności postanowień umownych.

W kontekście powyższego zauważenia wymaga, że w dacie zawierania spornych umów wskaźnik WIBOR 3M ustalany był przez (...) Stowarzyszenie (...) (poprzednio: Stowarzyszenie (...)), które do 30.06.2017 r. zajmowało się ustalaniem wskaźnika WIBOR (w tym WIBOR 3M) w oparciu o metodę tzw. fixingu. Jakkolwiek przy tym sam wskaźnik WIBOR 3M niewątpliwie jest wskaźnikiem publikowanym w sposób powszechnie dostępny – informacje o jego wysokości aktualnej (i historycznej) można bowiem bez trudu znaleźć w internecie i w telewizji w wiadomościach o charakterze gospodarczym, wobec czego uzyskanie ich nie powinno zatem nastręczać problemu „dostatecznie uważnemu i rozsądnemu przeciętnemu konsumentowi” – to jednak inaczej przedstawia się już kwestia tego, kto tworzy (i tworzył w dacie zawierania spornych umów) ww. wskaźnik i w oparciu o jaką metodę. Ustalenie powyższego wymaga bowiem sięgnięcia do materiałów, które opublikowane są na stronie internetowej (...) Stowarzyszenie (...) (poprzednio: Stowarzyszenie (...)), względnie na stronie internetowej (...) S.A., która od 30.06.2017 r. zajmuje się ustalaniem tego wskaźnika także w oparciu o metodę tzw. fixingu (vide: (...)). W ocenie Sądu, ani informacja o samym istnieniu (...) Stowarzyszenie (...) (poprzednio: Stowarzyszenie (...)), ani fakt, że ustalało ono wskaźnik WIBOR 3M w oparciu o stworzony przez siebie regulamin, ani wreszcie reguły brane pod uwagę przy tzw. fixingu nie są już informacjami powszechnie dostępnymi, a w konsekwencji łatwymi do uzyskania przez „dostatecznie uważnego i rozsądnego przeciętnego konsumenta”. Dość powiedzieć, że Sąd orzekający w sprawie niniejszej, posiadając wieloletnie doświadczenie orzecznicze w sprawach bankowych/kredytowych, informacje takie posiadał dopiero kilka miesięcy temu, gdy kwestie związane z podważaniem wskaźnika referencyjnego WIBOR zostały nagłośnione w mediach. Również świadek E. D. (1), będąca pracownicą poprzednika prawnego pozwanego, która uczestniczyła w kontraktowaniu spornych umów, nie wiedziała, co znaczy pojęcie „fixing” tudzież czym jest stowarzyszenie (...), a sam wskaźnik WIBOR kojarzyła z działalnością Narodowego Banku Polskiego, nie podmiotu prywatnego (vide: k. 569).

Podkreślenia wymaga w tym miejscu, że wskaźnik WIBOR (w tym WIBOR 3M), jak wynika z doświadczenia życiowego (i powołanych w akapicie poprzednim zeznań świadka E. D. (1)), w powszechnym mniemaniu (nie profesjonalnym) funkcjonuje jako wskaźnik o charakterze urzędowym. Tak zaś nie jest. Otóż wskaźnik referencyjny WIBOR został utworzony w roku 1992 celem zastąpienia wskaźnika referencyjnego LIBOR w umowach kredytowych z ekspozycją złotówkową. Do 30.06.2017 r. wskaźnikiem tym (jak zasygnalizowano wcześniej) zarządzało przy tym (...) Stowarzyszenie (...) (poprzednio: Stowarzyszenie (...)), tj. organizacja osób aktywnych zawodowo przy transakcjach na międzynarodowym i krajowym rynku pieniężno-walutowym. Podmiot ten jest i był zatem podmiotem prywatnym, związanym ściśle z sektorem bankowym. To on właśnie jest twórcą zasad ustalania stawki referencyjnej WIBOR oraz współorganizatorem fixingu tej stawki (vide: (...)). Nie sposób w takiej sytuacji uznać, by ustalana przez niego stawka miała charakter urzędowy. Co prawda, z dniem 01.07.2017 r., a zatem po uchwaleniu, a jeszcze przed wejściem w życie, Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) (...) z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie indeksów stosowanych jako wskaźniki referencyjne w instrumentach finansowych i umowach finansowych lub do pomiaru wyników funduszy inwestycyjnych i zmieniające dyrektywę (...) i (...) oraz rozporządzenie (UE) nr (...), zwanego dalej Rozporządzeniem (...), zarządzanie wskaźnikiem

WIBOR (w tym WIBOR 3M) przeszło pod auspicje (...) S.A., ale podmiot ten jest spółką - córką Grupy (...) S.A., a zatem także instytucji rynku prywatnego a nie publicznego (vide: (...)). Faktem jest też, że od 16.12.2020 r., (...) S.A. stał się administratorem stawki referencyjnej WIBOR (w tym WIBOR 3M), o którym mowa w Rozporządzeniu (...), ale w dalszym ciągu nie oznacza to, że wyznaczany przez tę spółkę wskaźnik miał charakter urzędowy. Pozycja administratora oznacza bowiem li tylko poddanie się nadzorowi organu publicznego wyznaczonego przez państwo-członkowskie UE (w Polsce – Komisji Nadzoru Finansowego), a nie przeniesienie na ten organ kompetencji do ustalania stawki wskaźnika WIBOR (w tym WIBOR 3M) tudzież sygnowania dokładności i rzetelności codziennego ustalania tejże stawki przez (...) S.A. Raz jeszcze podkreślić przy tym należy, że ocenę nieuczciwego charakteru warunków umowy należy przeprowadzać w odniesieniu do chwili zawarcia danej umowy, co oznacza, że wszelkie zmiany dotyczące tworzenia i administrowania wskaźnikiem WIBOR (w tym WIBOR 3M), jakie zaszły po dacie zawarcia spornych umów pozostają irrelewantne z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy niniejszej, a uwagi dotyczące się (...) S.A. i Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) (...) z dnia 8 czerwca 2016 r. poczyniono jedynie celem przybliżenia zasad funkcjonowania wskaźnika WIBOR (w tym WIBOR 3 M) na rynku kredytowym.

Przy uwzględnieniu wszystkiego powyższego, zdaniem Sądu, po stronie poprzednika prawnego pozwanego istniał obowiązek poinformowania powodów co najmniej o źródłach, w których informacje dotyczące się wskaźnika referencyjnego WIBOR 3M (jako składowej zmiennej oprocentowania) mogliby oni pozyskać (w tym o fixingu, istnieniu (...) Stowarzyszenie (...) i publikacjach znajdujących się na jego stronie internetowej – choćby poprzez odesłanie do tejże strony internetowej). Obowiązku informacyjnego, o jakim mowa powyżej, poprzednik prawny pozwanego nie wywiązał się jednak (wynika to jasno z zeznań powódki jak i zawnioskowanego przez stronę pozwaną świadka E. D. (1)). Gdyby zaś to uczynił, powodowie zyskaliby możliwość dokonania oceny uczciwości klauzuli zmiennej oprocentowania w zakresie stawki WIBOR. Ta zaś, w przekonaniu Sądu, jawi się jako wątpliwa.

Na poparcie tej tezy sięgnąć wystarczy do pisma Prezesa NIK z dnia 30 października 2012 r., skierowanego do Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, nawiązującego do wystąpienia senatorów G. B. i H. C. na 18. Posiedzeniu Senatu w dniu 4 października 2012 r., z którego wynika, że kontrola wykonania założeń polityki pieniężnej w roku 2011 przeprowadzona przez NIK w Narodowym Banku Polskim swoim zakresem objęła m.in. relację pomiędzy stopami procentowymi NBP i stawkami WIBOR, w efekcie czego stwierdzono przypadki zawyżenia kwotowania przez niektóre banki stawek WIBOR 3M znacznie ponad poziom akceptowany na rynku (k. 549-549v), czy też do treści sprawozdania (...) z 2013 r., w którym w tabeli nr 53, opatrzonej tytułem „Najczęstsze nieprawidłowości stwierdzone podczas czynności kontrolnych w bankach w 2013 r., w obszarze zarządzania ryzykiem rynkowym” (s. 91 sprawozdania) wskazano m.in.: „W procesie ustalania i przekazywania stawek referencyjnych do fixingu WIBOR i (...): brak lub nierzetelne przeprowadzanie procesu backtestingu, brak przeprowadzania cyklicznego audytu wewnętrznego procesu kwotowania stawek referencyjnych, niewystarczający zakres i częstotliwość informacji zarządczej, brak zdefiniowania roli i odpowiedzialności poszczególnych osób uczestniczących w procesie, brak lub nieskuteczna kontrola wewnętrzna, brak pełnomocnictw dealerów w zakresie uprawnień do ustalania i przekazywania stawek do fixingu WIBOR i (...) (dostępne pod adresem internetowym: (...) (...).pdf), względnie do pisma Przewodniczącego (...) z dnia 21 maja 2015 r., kierowanego do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, w którym wskazano na potrzebę objęcia nadzorem ustalania stawek referencyjnych WIBOR (k. 550-553), czy też sprawozdania z działalności NIK w 2015 r. (s. 555 sprawozdania), w którym wskazano m.in., że „W Polsce dotychczas nie wypracowano form nadzoru nad ustalaniem stawek WIBOR (W. I. R. – referencyjna wysokość rocznego oprocentowania pożyczek na polskim rynku międzybankowym) i (...) (W. I. B. R. – roczna stopa procentowa, jaką płać banki za środki przyjęte w depozyt od innych banków). Brak nadzoru stwarza ryzyko manipulacji stawkami. Kwestia sprawowania nadzoru nad ustalaniem stawek referencyjnych została podniesiona przez Komisję Europejską po wykryciu przypadków manipulacji stawkami referencyjnymi LIBOR (L. I. R.) i (...) (Euro I. R.). We wrześniu 2013 r. Komisja Europejska przedstawiła projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie indeksów stosowanych jako wskaźniki w instrumentach finansowych i umowach finansowych zakładających, że każdy kraj członkowski wskaże odpowiednią władzę nadzorczą nad podmiotami, uczestniczącymi w ustalaniu stawek referencyjnych. W Polsce ze względu na ustawowo określone kompetencje, zadania te mogłyby być realizowane przez Narodowy Bank Polski lub (...), albo przez obie instytucje wspólnie ze wskazaniem podmiotu koordynującego” (dostępne pod adresem internetowym: (...), (...).pdf).

Wątpliwości w zakresie rzetelności klauzuli zmiennej oprocentowania opartego o stawkę WIBOR powziąć też można na tle treści preambuły Rozporządzenia (...), w której to preambule czytamy że: „Kształtowanie się cen w przypadku wielu instrumentów finansowych i umów finansowych zależy od dokładności i rzetelności wskaźników referencyjnych. Poważne przypadki manipulacji wskaźnikami referencyjnymi stóp procentowych takimi jak LIBOR i (...), a także zarzuty, że doszło do manipulacji wskaźnikami referencyjnymi odnoszącymi się do energii i ropy oraz walutowymi wskaźnikami referencyjnymi pokazują, że wskaźniki referencyjne mogą być przedmiotem konfliktu interesów. Korzystanie ze swobody uznania i słabe systemy zarządzania zwiększają podatność wskaźników referencyjnych na manipulację. Niedokładność i nierzetelność indeksów stosowanych jako wskaźniki referencyjne lub wątpliwości co do ich dokładności i rzetelności

mogą podważyć zaufanie do rynku, narazić konsumentów i inwestorów na straty oraz zakłócić gospodarkę realną. W związku z tym niezbędne jest zapewnienie dokładności solidności i rzetelności wskaźników referencyjnych i procesu ich wyznaczania.”. Dalej, w preambule tej czytamy, że: „Aby zapewnić prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego i poprawić warunki jego funkcjonowania, w szczególności w odniesieniu do rynków finansowych, oraz aby zapewnić wysoki poziom ochrony konsumentów i inwestorów należy na poziomie unii określić ramy regulacyjne dotyczące wskaźników referencyjnych.”. I wreszcie, w preambule tej czytamy, że „Dokładność i wiarygodność wskaźnika referencyjnego przy pomiarze realiów gospodarczych, których pomiar jest celem tego wskaźnika referencyjnego, zależy od zastosowanej metody i danych wejściowych, Niezbędne jest zatem przyjęcie przejrzystej metody która zapewnia wiarygodność i dokładność wskaźnika referencyjnego. Taka przejrzystość nie oznacza publikacji wzoru stosowanego do wyznaczania danego wskaźnika referencyjnego, lecz raczej ujawnianie elementów wystarczających do tego, aby zainteresowane podmioty mogły zrozumieć, w jaki sposób otrzymano wskaźnik referencyjny, oraz dokonać oceny jego reprezentatywności, adekwatności i przydatności do zamierzonego stosowania.”

Z cytowanej wyżej preambuły Rozporządzenia (...) (nie obowiązującego wprawdzie jeszcze w dacie zawierania spornych umów, ale zwracającego uwagę na zasady funkcjonowania wskaźników referencyjnych w okresie poprzedzającym jego wejście w życie, w tym w dacie zawierania spornych umów) jednoznacznie wynika po pierwsze, że Rozporządzenie to wydane zostało celem wyeliminowania nieprawidłowości w ustalaniu wskaźników referencyjnych, a po drugie, że niezbędnym jest: a) wypracowanie reguł tworzenia takich wskaźników, które uczynią je niepodatnymi na manipulację, b) stworzenie instytucji administratora takich wskaźników i c) ustalenie zasad nadzoru ww. administratora. Trzeba przy tym podkreślić, że przywoływany w treści cytowanej preambuły Rozporządzenia (...) wskaźnik LIBOR był wskaźnikiem tworzonym analogicznie do (...) powstawał on bowiem na skutek fixingu. Szczegółowiej zaś rzecz przedstawiając LIBOR był (a WIBOR jest) ustalany jako średnia arytmetyczna wielkości oprocentowania podawanego przez banki będące uczestnikami panelu LIBOR (odpowiednio panelu WIBOR w przypadku (...)), po odrzuceniu odpowiedniej liczby najwyższych i najniższych z nich. LIBOR nie był przy tym (a WIBOR nie jest) stawką transakcyjną. Uczestnicy panelu nie podawali bowiem (w przypadku (...)) i nie podają (w przypadku (...)) oprocentowania faktycznie zawieranych transakcji, lecz odpowiadają na pytanie, po jakiej stopie mogliby pożyczyć na londyńskim rynku międzybankowym (w przypadku (...)) i (...) rynku międzybankowym (w przypadku (...)) kwotę typową dla danej waluty i okresu pożyczki tuż przed godziną 11.00. Skoro zatem przy wskaźniku referencyjnym LIBOR stwierdzono wprost i jednoznacznie jego podatność na manipulację oraz brak dokładności i rzetelności w jego wyznaczaniu, to logika podpowiada, że takie same zarzuty podnieść można także wobec wskaźnika WIBOR. Oceny powyższej nie zmienia przy tym okoliczność, że konkretne przypadki takiej manipulacji – póki co – nie zostały w odniesieniu do WIBOR-u wykazane (choć i sprawozdanie z działalności NIK w roku 2015 i sprawozdanie z kontroli NIK pt. „Wdrożenie przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) (...) z dnia 8 czerwca 2016 r. w zakresie ustalania wskaźnika referencyjnego stopy procentowej” z roku 2024 wykazały przypadki zawyżania kwotowań przez część banków biorących udział w fixingu, ale bez podania konkretnej przyczyny tego stanu rzeczy z powodu niemożności przeprowadzenia kontroli w siedzibie (...) S.A. i banków uczestniczących w fixingu WIBOR – vide: s. 4 wystąpienia pokontrolnego NIK do (...) z 21.06.2024 r. dotyczące wdrożenia przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) (...) z dnia 8 czerwca 2016 r. w zakresie ustalania wskaźnika referencyjnego stopy procentowej, opublikowane w dniu 28.10.2024 r. pod adresem internetowym: (...)) Z punktu widzenia ochrony interesów konsumenta istotne jest bowiem to, czy w odniesieniu do tego wskaźnika przypadki takie mogły nastąpić (a mogły, o czym mowa była powyżej). Pamiętać bowiem należy, że przy dokonywaniu oceny zapisu umowy łączącej konsumenta z kontrahentem (w tym wypadku klauzuli zmiennego oprocentowania opartej m.in. o stawkę WIBOR), nie ma znaczenia, czy i jak przedsiębiorca z danego postanowienia umownego w rzeczywistości korzystał, ale to, czy mógł z niego skorzystać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2024 r. w sprawie I CK 3405/23). Innymi słowy – skoro rzetelność i dokładność wskaźnika WIBOR budzi wątpliwości wobec potencjalnej możliwości jego zmanipulowania przez podmioty uczestniczące w fixingu, to bez znaczenia pozostaje czy w przypadku zawartej w łączącej strony postępowania umowy klauzuli zmiennego oprocentowania WIBOR był ustalany rzetelnie/dokładnie czy też nie. Decyduje tu bowiem okoliczność, że nierzetelność i niedokładność tego wskaźnika (wobec potencjalnej możliwości jego zmanipulowania przez podmioty uczestniczące w fixingu) mogła mieć miejsce.

Nie da się przy tym podzielić stanowiska pozwanego, że stawka WIBOR jako składowa klauzuli zmiennego oprocentowania nie może być kwestionowana i badana w aspekcie abuzywności albowiem aktualnie nadzorowana jest przez organy państwowe, zaś sam wskaźnik WIBOR jest wskaźnikiem kluczowym w rozumieniu rozporządzenia (...).

Po pierwsze bowiem, zakaz taki nie wynika z żadnego przepisu prawa polskiego; nie wynika on też z treści dyrektywy Rady (...)z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Otóż, po myśli art. 1 ust. 2 powoływanej dyrektywy (...) warunki umowy odzwierciedlające obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze oraz postanowienia lub zasady konwencji międzynarodowych, których stroną są Państwa Członkowskie lub Wspólnota, zwłaszcza w dziedzinie transportu, nie będą podlegały przepisom też dyrektywy. Pamiętać jednak należy, że w świetle

celu ww. Dyrektywy obejmującego ochronę konsumentów przed nieuczciwymi warunkami występującymi w umowach zawieranych przez konsumentów z przedsiębiorcami, wyjątek wynikający z powołanego przepisu (jak każdy wyjątek) podlega ścisłej wykładni. Wskazał na to wyrażenie (...) w wyrokach z dnia 20 września 2018 r. w sprawie C 51/17 (pkt 54), w wyroku z dnia 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16 (pkt 31) i w wyroku z dnia 10 września 2014 r. w sprawie I C-34/13 (pkt 77). W wytycznych dotyczących wykładni i stosowania dyrektywy Rady w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej (...)) podkreślono z kolei, że, aby umowę można było wyłączyć z zakresu stosowania Dyrektywy (...), należy ustalić, że warunki umowy odzwierciedlają obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze. Przy czym do celów art. 1 ust. 2 ww. Dyrektywy oraz zgodnie z jej motywem 13 przepis uznaje się za „obowiązujący”, jeśli a) ma on zastosowanie w odniesieniu do umawiających się stron niezależnie od ich wyboru lub b) ma on charakter uzupełniający i tym samym ma zastosowanie w braku odmiennego postanowienia, tzn. w sytuacji, gdy między stronami umowy nie dokonano innych ustaleń. W tych sprawach wyłączenie z zakresu stosowania Dyrektywy (...) uzasadnia fakt, że co do zasady istnieje uzasadnione przypuszczenie, iż ustawodawca krajowy dokonał wyważenia ogółu praw i obowiązków stron niektórych umów. Co do zasady, ma to zastosowanie również w przypadku, gdy obowiązujący przepis przyjmuje się po zawarciu umowy i wprowadza on ustalenie, które zastępuje nieuczciwy warunek umowny. Zaakcentowania wymaga jednak, że taki przepis nie może jednak pozbawiać konsumentów praw, jakie mogą im przysługiwać z tytułu nieważności umowy spowodowanej nieuczciwym charakterem warunku (por. wyrok (...) z dnia 20 września 2018 r. w sprawie C 51/17 pkt 62-64 i z dnia 14 marca 2019 r. w sprawie C-118/17 pkt 51-55, w szczególności zaś pkt 54 w brzmieniu: „Ponadto należy jeszcze uściślić, że o ile Trybunał w wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 r., K. i K. R. (C#26/13, EU:C:2014:282, pkt 83, 84), uznał możliwość zastąpienia przez sąd krajowy nieuczciwego postanowienia przepisem prawa krajowego o charakterze uzupełniającym w celu dalszego istnienia umowy, o tyle z orzecznictwa Trybunału wynika, że możliwość ta jest ograniczona do przypadków, w których rozwiązanie umowy jako całości naraziłoby konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, wobec czego ten ostatni poniósłby negatywne konsekwencje (zob. podobnie wyroki: z dnia 7 sierpnia 2018 r., B. S. i E. C., C#96/16 i C#94/17, EU:C:2018:643, pkt 74; z dnia 20 września 2018 r., (...) Bank (...), C#51/17, EU:C:2018:750, pkt 61)”.

Przenosząc powyższe na grunt sprawy niniejszej raz jeszcze podkreślić należy, że w dacie zawierania spornych umów wskaźnik referencyjny WIBOR 3M nie podlegał w Polsce żadnej regulacji ustawowej ani też żadnemu nadzorowi. Do 30.06.2017 r. był tworzony przez (...) Stowarzyszenie (...) (poprzednio: Stowarzyszenie (...)), a od 30.06.2017 r. przez (...) S.A., na podstawie regulaminów tworzonych przez te podmioty, w oparciu o metodę tzw. fixingu opisaną we wcześniejszej części uzasadnienia, bez jakiegokolwiek kontroli co do jego dokładności i rzetelności ze strony organów państwowych. Sytuacja ta nie zmieniła się zresztą wraz z wejściem w życie Rozporządzenia (...) (co nastąpiło w dniu 01.01.2018 r.). Wskaźnik WIBOR nie spełniał bowiem kryteriów w Rozporządzeniu tym określonym, wobec czego nie było możliwym automatyczne wpisanie go przez Komisję Europejską na listę kluczowych wskaźników (vide: strona 6 wystąpienia po kontrolnego NIK do (...) z 21.06.2024 r. dotyczącego wdrożenia przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) (...) z dnia 8 czerwca 2016 r. w zakresie ustalania wskaźnika referencyjnego stopy procentowej, opublikowane w dniu 28.10.2024 r. pod adresem internetowym:(...)). Na liście takich wskaźników WIBOR znalazł się dopiero na mocy rozporządzenia z dnia 22 marca 2019 r. (...) zmieniającego rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) (...) z dnia 11 sierpnia 2016 r. ustanawiającego wykaz kluczowych wskaźników referencyjnych stosowanych na rynkach finansowych na podstawie Rozporządzenia (...). Nadzorowi organów państwowych, wskaźnik referencyjny WIBOR (w tym WIBOR 3M) poddany zaś został jeszcze później, bo dopiero z dniem 16 grudnia 2020 r., kiedy to Komisja Nadzoru Finansowego zezwoliła (...) S.A. na opracowywanie wskaźników referencyjnych stóp procentowych, w tym WIBOR.

Po drugie, sam fakt nadzorowania (od 16 grudnia 2020 r.) administratora wskaźnika (...) S.A. przez organy państwowe (Komisję Nadzoru Finansowego) nie przydaje temu wskaźnikowi charakteru urzędowego. Pozycja administratora oznacza bowiem li tylko poddanie się nadzorowi organu publicznego wyznaczonemu przez państwa członkowskie (w Polsce – Komisji Nadzoru Finansowego), a nie przeniesienie na ten organ kompetencji do ustalania stawki wskaźnika WIBOR tudzież sygnowania dokładności i rzetelności codziennego ustalania tejże stawki przez (...) S.A. o nadzorze.

Biorąc wszystko powyższe pod uwagę, zdaniem Sądu, wyjątek wynikający z art. 1 ust. 2 (...)w sprawie niniejszej nie zachodzi. W dacie zawierania spornych umów nie obowiązywał bowiem żadnej przepis ustawowy ani wykonawczy, który wprowadzałby wskaźnik WIBOR 3M jako wskaźnik referencyjny do umów kredytów i pożyczek niezależnie od wyboru stron tychże umów. Wprowadzony zaś do polskiego porządku prawnego, na mocy rozporządzenia z dnia 22 marca 2019 r. (...) zmieniającego rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) (...) z dnia 11 sierpnia 2016 r., kluczowy wskaźnik WIBOR (w tym wskaźnik WIBOR 3M) – zważywszy na opisane uprzednio wątpliwości dotyczące się jego rzetelności, jak też nieprawidłowości w zakresie jego ustalania i de facto braku nadzoru nad tym ustalaniem stwierdzone przez Najwyższą Izbę Kontroli w ramach kontroli z roku 2024 – obala, zdaniem Sądu, domniemanie, iż wprowadzenie tego wskaźnika nastąpiło przy wyważeniu ogółu praw i obowiązków stron niektórych umów (por. wyrok (...) z dnia 20 września 2018 r. w sprawie C -51/17 pkt 53). Podkreślenia wymaga również, że wpisaniu wskaźnika WIBOR (w tym WIBOR 3M)

na listę wskaźników kluczowych stosownie do rozporządzenia (...) nie towarzyszyło wprowadzenie żadnego przepisu ustalającego, iż zastępuje on nieuczciwe warunki umowne w tym zakresie (wyrok (...) z dnia 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17 pkt 61-68). Dlatego też, zdaniem Sądu, w niniejszym postępowaniu możliwe było badanie klauzuli zmiennego oprocentowania opartej m.in. o wskaźnik WIBOR 3M pod kątem jej abuzywności, zwłaszcza, że – o czym będzie poniżej – prowadzi ona do uznania spornych umów za nieważne (por. wyrok (...) z dnia 14 marca 2019 r. w sprawie C-118/17 pkt 51-55, wyrok (...) z dnia 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17 pkt 62-64). W powyższym wniosku gruntuje wyrok (...) z dnia 12 grudnia 2024 r. w sprawie C-300/23, w którym dopuszczono możliwość takiego badania nawet w stosunku do wskaźnika referencyjnego mającego charakter oficjalny (urzędowy), określonego w akcie administracyjnym i opublikowanego w dzienniku urzędowym (którego to charakteru WIBOR 3M niewątpliwie nie ma).

Na kanwie wszystkich powyższych wywodów należy zatem sobie zadać pytanie, czy „dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument” będąc poinformowanym o źródłach, w których mowa jest o tworzeniu wskaźnika referencyjnego WIBOR w oparciu o tzw. fixing (czyli w oparciu o hipotetyczne a nie rynkowe dane oprocentowania podawane przez banki) zgodziłby się na podpisanie umowy kredytu zawierającej klauzulę oprocentowania uzależnioną od ww. wskaźnika referencyjnego. W przekonaniu Sądu, jest to wątpliwe, bo w efekcie oznaczałoby to zdanie się – w zakresie oprocentowania (wynagrodzenia) należnego pozwanemu za udzielenie kredytu - wyłącznie na decyzje podmiotów rynku finansowego kredytów udzielających – arbitralne i de facto niczym nieograniczone, bo nie poparte rzeczywistymi danymi rynkowymi (zaakcentowania wymaga też, że żaden akt prawny, ani metoda fixingu nie przewidują górnego limitu stopy wskaźnika WIBOR). Tym niemniej, niezależnie od ostatecznej decyzji takiego konsumenta, dysponując wspomnianymi źródłami, miałby on przynajmniej możliwość przeanalizowania umowy kredytu (i klauzuli zmiennego oprocentowania) pod względem ewentualnych skutków ekonomicznych tejże umowy dla niego.

Jak wspomniano uprzednio, poprzednik prawny pozwanego nie udzielił powodowi informacji o źródłach, w których mowa jest o tworzeniu wskaźnika referencyjnego WIBOR w oparciu o tzw. fixing. Sam zaś jako profesjonalny uczestnik rynku finansowego niewątpliwie informacje takie posiadał. Na skutek jego działania zachwiana została zatem równowaga kontraktowa stron umowy, z korzyścią dla Banku i ze szkodą dla powodów jako konsumenta (rażącym naruszeniem ich interesów). Na skutek niedochowania przez poprzednika prawnego pozwanego obowiązków informacyjnych (przykładowo poprzez odesłanie do strony internetowej (...) Stowarzyszenie (...)) powodowie pozbawieni zostali bowiem możliwości zrozumienia mechanizmu obliczania zmiennej stopy procentowej stanowiącej wynagrodzenie Banku za udzielenie kredytu i pożyczki oraz oszacowania potencjalnie istotnych konsekwencji ekonomicznych tejże klauzuli.

Oceny powyższej nie zmienia, zdaniem Sądu, okoliczność, że poprzednik prawny pozwanego w dacie zawierania spornych umów nie był uczestnikiem fixingu, w oparciu o który ustalany jest wskaźnik referencyjny WIBOR. Wprowadzając do umowy kredytu i pożyczki zawartej z powodami klauzulę zmiennego oprocentowania opartą o wskaźnik WIBOR 3M, miał on bowiem pełną świadomość jej treści, znaczenia i skutków ekonomicznych (jako profesjonalny uczestnik rynku finansowego). Natomiast dla powodów (nie posiadających informacji o źródłach, w których mowa jest o tworzeniu wskaźnika referencyjnego WIBOR w oparciu o tzw. fixing) treść tejże klauzuli, jej znaczenie i skutki ekonomiczne były nieprzejrzyste i niejednoznaczne. W tym zakresie raz jeszcze odwołać należy się do treści wyroku (...) z dnia 13 lipca 2023 r. w sprawie C-265/22, w którym stwierdzono, że: „Co się tyczy wymogu przejrzystości warunków umownych wynikającego z art. 4 ust. 2 i art. 5 dyrektywy (...), to poinformowanie przed zawarciem umowy o warunkach umownych i skutkach tego zawarcia ma dla konsumenta fundamentalne znaczenie. To w szczególności na podstawie tych informacji konsument podejmuje decyzję, czy zamierza związać się warunkami umownymi sformułowanymi uprzednio przez przedsiębiorcę. W konsekwencji, skoro ustanowiony przez wskazaną dyrektywę system ochrony konsumenta opiera się na założeniu przed konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, wymóg ten musi podlegać wykładni rozszerzającej. W szczególności wymóg wyrażenia warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem oznacza, że w wypadku umów kredytu instytucje finansowe muszą zapewnić kredytobiorcom informacje wystarczające do podjęcia przez nich rozważnych i świadomych decyzji. (...) Wymóg przejrzystości należy rozumieć w ten sposób, że wymaga on w szczególności, aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny konsument był w stanie zrozumieć konkretne działanie sposoby obliczania tej stopy i oszacować w ten sposób, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, potencjalnie istotne konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla jego zobowiązań finansowych”.

Reasumując powyższe, zdaniem Sądu, niedochowanie obowiązków informacyjnych przez poprzednika prawnego pozwanego jak w sprawie niniejszej jest sprzeczne z dobrą wiarą i powoduje nierównowagę kontraktową ze szkodą dla powodów, co uzasadnia uznanie spornego warunku umownego w postaci klauzuli zmiennego oprocentowania za nieuczciwy (por. raz jeszcze wyrok (...) z dnia 13 lipca 2023 r. w sprawie C-265/22 oraz art. 3 ust. 1 dyrektywy(...) i stanowiący jego odzwierciedlenie w prawie polskim art. 385¹ k.c).

Uznając za abuzywne zapisy umowy łączącej strony postępowania, dotyczące się klauzuli zmiennego oprocentowania, rozważyć należało skutek, jaki powyższe rodzi dla sytuacji prawnej stron postępowania.

Po myśli art. 385 § 1 i 2 KC abuzywność zapisu umowy skutkuje wyeliminowaniem go z treści kontraktu, za jednoczesnym pozostawieniem umowy w mocy w pozostałym zakresie. Z kolei art. 6 ust. 1 dyrektywy (...) stanowi, że w takim wypadku umowa nadal wiąże strony, jeżeli to możliwe po wyłączeniu z niej postanowień niedozwolonych. Choć powołany przepis prawa polskiego nie powtórzył fragmentu sformułowania dyrektywy (...), dotyczącego braku możliwości utrzymania umowy w mocy bez bezskutecznych postanowień, to uznać należy, że w tym zakresie w pełni pokrywa się on z treścią ww. dyrektywy i pozwala na zastosowanie jej założeń już de lege lata (por. P. M.(red.), Zobowiązania. Część ogólna. Tom II. Komentarz, Warszawa 2024, uwagi do art. 385⁽¹⁾k.c., punkt IV, dostępny w zbiorach LEGALIS).

Odnosić w tym miejscu trzeba, że oceny, czy zachodzi możliwość utrzymania istnienia umowy między stronami bez zapisów abuzywnych, należy, na gruncie dyrektywy(...), dokonywać na podstawie kryteriów obiektywnych, nie zaś z perspektywy interesów którejkolwiek ze stron. Umowy bez danej klauzuli nie da się utrzymać w mocy wówczas, gdy eliminacja takiej klauzuli pozbawia umowę elementów konstytutywnych z punktu widzenia minimalnej treści pozwalającej na określenie praw i obowiązków stron umowy. Ponadto dyrektywa (...) sprzeciwia się modyfikacji przez sąd treści umowy w taki sposób, aby wyeliminować abuzywność kontrolowanego postanowienia. Uprawnienie to przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania zniechęcającego skutku, wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów, ponieważ nadal byłiby oni zachęceni do stosowania przedmiotowych warunków, wiedząc, że nawet gdyby miały one być unieważnione, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób interes przedsiębiorców (por. W. B. (...) (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. wyd. 33, Warszawa 2024, uwagi do art. 385⁽¹⁾k.c., punkt F, dostępny w zbiorach LEGALIS, P. M. (red.), Zobowiązania. Część ogólna. Tom II. Komentarz, Warszawa 2024, uwagi do art. 385⁽¹⁾k.c., punkt IV, dostępny w zbiorach LEGALIS, wyrok TSUE z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, wyrok TSUE z dnia 14 marca 2019 r. w sprawie C-118/17, wyrok TSUE z dnia 26 marca 2019 r. w sprawach C-70/17 i C-179/17, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2024 r. w sprawie I CSK 4445/23, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2024 r. w sprawie I CSK 3064/23, postanowienie Sądu najwyższego z dnia 09 listopada 2023 r. w sprawie I CSK 3588/22, postanowienie Sądu najwyższego z dnia 09 listopada 2023 r. w sprawie I CSK 6588/22, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 03 lutego 2022 r. w sprawie II CSKP 975/22).

W sprawie niniejszej, uznana przez Sąd za niedozwoloną klauzula ma brzmienie (§ 5 ust. 1-5 części ogólnej umowy): „1. Oprocentowanie kredytu i pożyczki stanowi sumę marży kredytu i stawki referencyjnej WIBOR 3M dla waluty kredytu i pożyczki, która jest wskazana w pkt IV części szczególnej umowy. Oprocentowanie to ulega zmianie w przypadku zmiany stawki referencyjnej WIBOR 3M zgodnie z ust. 3 i 4. 2. Stawka referencyjna WIBOR 3M jest wyrażona w procentach z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku. Stawka referencyjna WIBOR 3M jest ustalana na cały kwartał rozliczeniowy i nie ulega zmianie w trakcie jego trwania. 3. Stawka referencyjna WIBOR 3M dla odpowiednich kwartałów rozliczeniowych jest obliczana na podstawie średniej arytmetycznej w wysokości stopy WIBOR 3M w pierwszych pięciu dniach roboczych miesiąca poprzedzającego dany kwartał rozliczeniowy. Strony ustalają następujące kwartały rozliczeniowe:

kwartał rozliczeniowy

Dni, z których liczona jest średnia arytmetyczna

9 marzec - 8 czerwca

pierwsze 5 dni roboczych lutego

9 czerwca – 8 września

pierwsze 5 dni roboczych maja

9 września – 8 grudnia

pierwsze 5 dni roboczych sierpnia

9 grudnia – 8 marca następnego roku

pierwsze 5 dni roboczych listopada

4. Oprocentowanie kredytu i pożyczki zmienia się w przypadku zmiany stawki referencyjnej WIBOR 3M, obliczonej w sposób określony w ust. 3, o co najmniej 0,1 punktu procentowego w stosunku do wysokości z poprzedniego kwartału lub (gdy w poprzednim kwartale oprocentowanie kredytu i pożyczki nie uległo zmianie) do wysokości z ostatniego kwartału.

tału, kiedy miała miejsce zmiana oprocentowania kredytu i pożyczki. Konsekwencją zmiany oprocentowania kredytu i pożyczki będzie zmiana wysokości rat kredytowanych wymagalnych po dokonaniu zmiany. Wartość zmiany oprocentowania kredytu i pożyczki będzie równa co do wartości zmianie stawki referencyjnej WIBOR 3M, z tym zastrzeżeniem, że w sytuacji, gdy stawka referencyjna WIBOR 3M wzrośnie, nastąpi wzrost oprocentowania, a w sytuacji, gdy stawka referencyjna WIBOR 3M spadnie, nastąpi spadek oprocentowania kredytu i pożyczki. 5. Jeżeli różnica między wysokością stawki referencyjnej WIBOR 3M, obliczoną w sposób określony w ust. 3, a wysokością stawki referencyjnej WIBOR 3M odpowiednio z poprzedniego kwartału lub (gdy w poprzednim kwartale oprocentowanie kredytu i pożyczki nie uległo zmianie) z ostatniego kwartału, kiedy miała miejsce zmiana oprocentowania kredytu i pożyczki, będzie mniejsza niż 0,1 punktu procentowego, wówczas oprocentowanie kredytu i pożyczki nie ulega zmianie.”

W tym stanie rozważyć po pierwsze należało, czy wyeliminowaniu z powyższej umowy winna podlegać jedynie część klauzuli zmiennego oprocentowania odwołująca się do stawki WIBOR 3M (z pozostawieniem mocy wiążącej zapisu o stałej marży banku), czy też całość tej klauzuli. W tym zakresie za pomocne uznać trzeba uwagi zawarte w wyroku (...) z dnia 29 kwietnia 2021 r. sprawie C-19/20 (tzw. test błękitnego ołówka). Co prawda powołany wyrok zapadł na kanwie stanu faktycznego związanego z kredytem indeksowanym walutą obcą, ale zawarto w nim rozważania dotyczące możliwości podzielenia klauzuli indeksacyjnej w sytuacji, gdy częściowo odwołuje się ona do mierników obiektywnych i sprawdzalnych dla konsumenta, tj. nieabuzywnych (kurs NBP), a częściowo do mierników nieobiektywnych i niesprawdzalnych dla konsumenta, tj. abuzywnych (zmienna marża banku). De facto wyrok ten dotyczy zatem sytuacji bardzo podobnej do tej, jak w sprawie niniejszej, gdzie do czynienia mamy z abuzywną częścią klauzuli zmiennego oprocentowania (wskaźnik WIBOR 3M) i nieabuzywną częścią tejże klauzuli (stała marża banku).

I tak, w pkt 71-73 cyt. wyroku Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że jedynie gdyby element klauzuli indeksacyjnej, dotyczący zmiennej marży banku (mający charakter abuzywny), stanowił zobowiązanie umowne odrębne od innych postanowień umowy, które mogłyby być przedmiotem zindywidualizowanego badania jego nieuczciwego charakteru, sąd krajowy mógłby go usunąć częściowo, pozostawiając w mocy pozostałe zapisy tejże klauzuli.

Zdaniem Sądu stanowisko (...) w sprawie C-19/20 należy rozumieć w ten sposób, że obowiązkiem sądu krajowego jest w takiej sytuacji zbadanie czy taka, podlegająca usunięciu, część klauzuli umownej (w sprawie niniejszej – wskaźnik WIBOR 3M jako element klauzuli zmiennego oprocentowania) stanowi odrębny obowiązek kontraktowy i czy po jego wyeliminowaniu pozostała część warunku (w sprawie niniejszej – stała marża banku jako pozostała część klauzuli zmiennego oprocentowania) zachowuje sens. Te dwie przesłanki muszą być spełnione łącznie. Decydujące znaczenie ma więc, czy poszczególne składniki warunku umownego statuują odrębne obowiązki kontraktowe, które mogą funkcjonować samodzielnie, niezależnie od siebie.

Analizując treść postanowień § 5 ust. 1-5 części ogólnej umowy łączącej strony postępowania przyjąć należy, że o ile nie ulega wątpliwości, iż część warunku umownego w postanowieniu tym przewidzianego, która nawiązuje do stałej marży pozwanego banku wynoszącej 2,47% (vide: pkt IV części ogólnej umowy), może funkcjonować samodzielnie, o tyle już budzi wątpliwości, czy warunki uprawniające bank do ustalania oprocentowania kredytu w oparciu o wskaźnik WIBOR 3M stanowią odrębne zobowiązanie umowne. W ocenie Sądu, podstawową funkcją wskaźnika WIBOR 3M w umowie łączącej strony postępowania było ustalenie wynagrodzenia pozwanego za udzielenie powodowi kredytu i pożyczki. Niewątpliwie bowiem wysokość zobowiązania powodów z powyższych tytułów zależała od zapisów dotyczących wskaźnika WIBOR 3M, który stanowił podstawę do zastosowania korekty marżą pozwanego banku. Jest to zatem jedna klauzula waloryzacyjna. Dlatego też, w ocenie Sądu, powołanych wyżej dwóch elementów klauzuli zmiennego oprocentowania (tj. dotyczącego stałej marży banku i wskaźnika WIBOR 3M) nie można traktować jako zobowiązań odrębnych, co skutkuje brakiem możliwości ograniczenia eliminacji tylko do fragmentu postanowienia umownego w postaci wskaźnika WIBOR 3M (jako abuzywnego). Tym samym zdaniem Sądu, kwestionowane przez pozwaną postanowienia dotyczące klauzuli zmiennego oprocentowania, należy traktować jako całość. W powyższym wniosku gruntuje też inna okoliczność. Mianowicie, wyeliminowanie ze spornego stosunku zobowiązaniowego wyłącznie część klauzuli zmiennego oprocentowania (dotyczącą wskaźnika WIBOR 3M) doprowadziłoby do sytuacji, w której wykreowana zostałaby umowa kredytu i pożyczki oparta o stałą stopę procentową równą marży banku. Nie odpowiadałoby to woli stron cechującej je przy zawieraniu spornej umowy, która zakładała związanie się kontraktem opartym na zmiennej stopie procentowej i ryzykiem z tym związanym, a zatem pozostawało w sprzeczności z art. 353¹ k.c. i 65 KC.

W takiej sytuacji rozważyć należało, czy skutkiem abuzywności zapisów § 5 ust. 1-5 części ogólnej umowy łączącej strony postępowania będzie tylko ich bezskuteczność, czy też nieważność całej umowy.

W kontekście powyższego, powrócić należy do uwag poczynionych w początkowej fazie części zważeniowej uzasadnienia – tych mianowicie, która tyczyły się zgodności spornej umowy kredytu i pożyczki z przepisami prawa powszechnie obowiązującego (art. 58 § 1 KC). Przypomnieć zatem należy, że sporna umowa kredytu odpowiada definicji umowy

kredytu zawartej w art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe, zaś sporna umowa pożyczki – definicji umowy kredytu konsumenckiego zawartej w art. 3 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 4 ust. 1 pkt 1 i w zw. z art. 30 ust. 1 pkt 6 ustawy o kredycie konsumenckim. Przy uwzględnieniu treści powołanych przepisów zaś, za konstytutywne elementy tychże umów uznać należy oprocentowanie kredytu/pożyczki, stanowiące wynagrodzenie banku za udostępnienie kapitału kredytu/pożyczki. Określenie tego wynagrodzenia stanowi *essentialia negotii* umowy kredytu, o jakiej mowa w art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe i umowy kredytu konsumenckiego, o jakiej mowa w art. 3 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 4 ust. 1 pkt 1 i w zw. z art. 30 ust. 1 pkt 6 ustawy o kredycie konsumenckim. Wyeliminowanie zapisów dotyczących wynagrodzenia pozwanego za udzielenie kredytu i pożyczki (spełniającej kryteria kredytu konsumenckiego), jako abuzywnych, prowadzi zaś do wniosku, że sporna umowa kredytu i pożyczki nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym albowiem jest pozbawiona swych koniecznych, ustawowo wymaganych, składników. Prowadzi to do wniosku, że umowa ta, bez abuzywnej klauzuli oprocentowania zmiennego, jest nieważna.

W świetle powyższego, orzeczono jak w pkt I i II wyroku.

Końcowo wskazać godzi się, że – przy rozważaniu kwestii skutków abuzywności zapisów umowy kredytu i pożyczki negowanej przez powodów z punktu widzenia ich interesów jako konsumentów – brał Sąd pod uwagę okoliczność, czy stwierdzenie nieważności całej spornej umowy kredytu/pożyczki nie przyniesie dla nich rażąco niekorzystnych konsekwencji. Biorąc jednak pod uwagę, iż powodowie, tak w oświadczeniach załączonych do pozwu, jak i w toku rozprawy konsekwentnie podtrzymywali wolę uzyskania wyroku potwierdzającego nieważność spornej umowy, zdając sobie sprawę z konsekwencji powyższego (w tym w zakresie zwrotu kapitału kredytu i ewentualnych innych roszczeń Banku), to - wychodząc z założenia, że *volenti non fit iniuria* – doszedł Sąd do przekonania, że uwzględnienie żądania powodów w powyższym zakresie rażąco niekorzystnych konsekwencji dla nich nie przyniesie (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2024 r. w sprawie I CSK 3255/23)

W następstwie uznania spornej umowy kredytu i pożyczki za nieważną przyjąć należało – zgodnie ze stanowiskiem powodów – że kwoty uiszczone przez nich tytułem spłaty kredytu i pożyczki łożono bez podstawy prawnej. To zaś nakazywało żądanie zapłaty wywiedzione przez powodów ocenić – co do zasady - jako usprawiedliwione w świetle art. 410 § 1 i § 2 KC w zw. z art. 405 KC Dodać trzeba, że wysokość tego żądania została wykazana zaświadczeniem wystawionym przez samego pozwanego o wysokościach wpłat powodów (notabene, łączna wysokość kwot uiszczonych przez powodów na rzecz Banku w wykonaniu spornej umowy kredytu i pożyczki wynosiła 262.021,35 zł, a zatem więcej aniżeli powodowie żądali w pozwie, którym to żądaniem Sąd był związany z mocy art. 321 KPC).

Jeśli chodzi o datę początkową biegu odsetek od zasądzzonego roszczenia, to wskazać w tym miejscu godzi się, że zgodnie z treścią art. 481 § 1 i 2 KC, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi, przy czym jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych.

Dalej, mieć należy na względzie, że skoro umowa zawarta przez strony postępowania ostatecznie okazała się nieważna z powodu zawarcia w niej klauzul abuzywnych, to zniweczenie skutków tejże umowy nastąpiło od początku, z mocy prawa i nieodwracalnie, w konsekwencji czego zobowiązaniu do zwrotu świadczenia nienależnego przydać należy charakter zobowiązania bezterminowego w znaczeniu, o którym stanowi art. 455 KC Oznacza to, że dla powstania terminu spełnienia świadczenia z tego tytułu, mającego również znaczenie dla ustalenia daty początkowej naliczania odsetek za opóźnienie, konieczne jest wezwanie dłużnika do zapłaty i od daty takiego wezwania dopiero może być rozważane zagadnienie odsetek jako należności ubocznej w związku z opóźnieniem dłużnika w zwrocie świadczenia nienależnego. Przenosząc powyższe na grunt sprawy niniejszej stwierdzić należało, że przed zainicjowaniem procesu powodowie nie wzywali pozwanego do zwrotu kwot uiszczonych w wykonaniu spornej umowy kredytu i pożyczki. Za wezwanie takiej natura należało pozew, którego odpis doręczono pozwanemu doręczono w dniu 04.04.2024 r. (k. 215). Nie oznacza to jednak, że w opóźnieniu z zapłatą kwot w pozwie wskazanych pozwany pozostawał od dnia następnego po doręczeniu odpisu pozwu – jak żądali powodowie. Pamiętać bowiem należy, że zgodnie z treścią art. 455 KC zwrotu świadczenia wezwaniem powodów (pozwem) objętego pozwany winien dokonać niezwłocznie (a nie natychmiast). Przy uwzględnieniu obiegu dokumentów u pozwanego i niewątpliwie wysokiego stopnia skomplikowania sprawy niniejszej, charakter taki przypisać zaś, zdaniem Sądu, należy terminowi 21-dniowemu. Stąd też odsetki od żądanej pozwem kwoty zasądzono na rzecz powodów od dnia 26 kwietnia 2024 r. (omyłkowo wskazując datę 26 kwietnia 2025 r., co sprostowano osobnym postanowieniem).

Mając wszystko powyższe na uwadze orzeczono jak w pkt III i IV wyroku. Wyjaśnić przy tym należy, że skoro powodowie pozostają w ustroju wspólności ustawowej małżeńskiej, to dochodzone przez nich kwoty zasądzzone zostały na ich rzecz łącznie.

O kosztach procesu (pkt V. wyroku) rozstrzygnięto natomiast na podstawie art. 100 KPC przy uwzględnieniu treści § 2 pkt 7) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1804 ze zm.). Jako że powodowie z żądaniem swym ulegli jedynie w niewielkim zakresie (co do odsetek ustawowych za opóźnienie za okres kilkunastu zaledwie dni), zdaniem Sądu, zaistniały przesłanki do obciążenia pozwanego całością kosztów poniesionych przez powodów w niniejszym postępowaniu, na które złożyły się: opłata sądowa od pozwu (1.000,00 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (10.800,00 zł) oraz opłata skarbową od udzielonego pełnomocnictwa (17,00 zł), co dało łącznie kwotę 11.817,00 zł.